

**STICHTING TOT BEHEER VAN HET MUSEUM VAN HET BOEK /
MUSEUM MEERMANNOWESTREENIANUM**

HUIS VAN HET BOEK

JAARVERSLAG 2022

Fragment digitaliseringsproject 'Metamorfoze' - Buckland Wright schets 2022

Inhoudsopgave

	<u>Pagina</u>
Voorwoord	3
Hoofdstuk 1: Bestuursverslag	
1.1. Het exploitatieresultaat	4
1.2. De financiële positie	5
1.3. Inzichtelijke kwalitatieve beschrijving van de verrichte activiteiten in het afgelopen jaar en het al dan niet realiseren van de voorgenomen activiteiten	7
1.4. Samenstelling directie & Raad van Toezicht	15
1.5. Ondernemerschap/samenstelling eigen inkomsten en strategie bij tegenvallende resultaten	17
1.6. Reflectie op het planmatig beleid voor het beheer van de cultuurobjecten of verzamelingen	18
1.7. Reflectie op het MOIP huisvesting musea	19
Hoofdstuk 2: Prestatieverantwoording	
2.1. Activiteiten & bereik (model III)	20
Hoofdstuk 3: Jaarrekening 2022	
3.1. Inleiding	22
3.2. Samengevoegde balans (model I)	23
3.3. Samengevoegde categoriale exploitatierekening (model IIb)	24
3.4. Waarderingsgrondslagen	26
3.5. Toelichtingen op de balans	29
3.6. Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen	38
3.7. Toelichting op de categoriale exploitatierekening	39
3.8. Samengevoegde categoriale en functionele exploitatie (model IIc)	49
3.9. Verwerkingsmethodes/verdeelsleutels	51
3.10. Berekening percentage eigen inkomsten	52
3.11. Prestatieverantwoording	53
3.12. Ondertekening van het jaarverslag/jaarrekening	55
3.13. Overige gegevens: Controleverklaring van de accountant	56

Voorwoord

Beste Lezer,

Alweer is er een jaar voorbij. Gelukkig was het een jaar waarin de rol van het coronavirus steeds kleiner werd en we gewoon weer onze activiteiten konden organiseren. Dat leidde tot een jaar met veel tentoonstellingen die al lange tijd klaar stonden en nu eindelijk met het publiek gedeeld konden worden. Daarnaast bezochten veel kinderklassen het museum, konden we weer workshops geven en kon de afdeling collectie verder met alle digitaliseringstrajecten.

Een jaar dat de collega's elkaar ook weer veelvuldig op kantoor ontmoetten. Al heeft de coronatijd natuurlijk ook duidelijk gemaakt dat onze medewerkers uitstekend in staat zijn vanuit huis het museum draaiende te houden. Het thuiswerken en online vergaderen was soms lastig, maar bracht ons ook veel voordelen en flexibiliteit en het is dus iets wat we zeker zullen voortzetten in de komende jaren.

Helaas wist de bezoeker ons nog niet zo goed te vinden als in de jaren voor 2020. We zien wel een klein herstel en ik verwacht dat dit in het komende jaar verder zal doorzetten, maar er is wel werk aan de winkel. We hebben de jacht op de 30.000 bezoekers per jaar immers niet opgegeven. Gelukkig zijn er in 2023 ook weer veel mooie projecten en interessante tentoonstellingen en daarmee zal het zeker lukken om de volgende stap in het herstel te zetten.

Financieel was 2022 een lastig jaar voor het museum, niet alleen door achterblijvende aantallen, maar ook door de hoge energieprijzen. Dankzij een strak financieel beleid zijn we er in 2022 in geslaagd om de financiële schade te beperken en 2022 te eindigen met een klein negatief resultaat.

We gaan vol enthousiasme door om er weer een mooi jaar van te maken.

Sandra Bechtholt, Directeur

Hoofdstuk 1: Bestuursverslag

In dit bestuursverslag vindt u de verantwoording voor de subsidies die het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap heeft toegezegd als onderdeel van de Cultuursubsidie Publieksactiviteiten en de Erfgoedwetsubsidie 2021 - 2024.

De Stichting tot Beheer van het Museum van het Boek | Museum Meermanno Westreenianum (Huis van het boek) heeft ten doel het bevorderen bij een breed publiek van kennis en belangstelling voor de ontwikkelingen op het gebied van de geschiedenis van boek- en drukkunst op alle aspecten behalve tekstueel inhoudelijke. Het beleid van het museum bestaat uit het mogelijk maken en uitvoeren van diverse activiteiten, zoals in dit verslag beschreven, om deze doelstelling te realiseren.

1.1. Het exploitatieresultaat

Hieronder volgt een toelichting op het exploitatieresultaat:

Verkorte exploitatierekening	Realisatie 2022	Realisatie 2021
	€	€
Totaal publieksinkomsten	86.560	48.310
Totaal overige directe inkomsten	8.771	3.727
Totaal bijdragen uit private middelen	-92.157	201.704
Baten in natura	4.400	0
Totaal structureel OCW	1.311.730	1.229.154
Totaal (niet-structureel) publieke subsidie overig	98.700	246.973
Totale baten	1.418.004	1.729.868
Totale lasten	1.618.024	1.682.238
Saldo uit gewone bedrijfsvoering	-200.020	47.630
Saldo rentebaten/lasten	-5.187	-3.856
Exploitatieresultaat vóór bestemmingen	-205.207	43.774
Onttrekking reserve bedrijfsinstallaties	-10.681	-10.681
Onttrekking/dotatie reserve boekengeluk	-7.928	9.078
Onttrekking/dotatie reserve nalatenschap Boekestein	-177.283	88.121
Totale mutaties posten van het eigen vermogen	-195.892	86.518
Exploitatieresultaat na bestemmingen	-9.314	-42.744
Onttrekking herwaarderingsreserve	-13	-3.037
Eigen vermogen begin boekjaar	1.809.808	1.769.071
Dotaties/onttrekkingen	-205.220	40.737
Eigen vermogen einde boekjaar	1.604.588	1.809.808

- o De bijdragen uit private middelen zijn ten opzichte van 2021 fors gedaald vanwege negatieve beleggingsresultaten nalatenschap Boekestein.
- o Het aantal bezoekers dat het museum heeft bezocht is gestegen naar 12.233 in 2022 (7.271 in 2021). Een stijging van meer dan 30%. Het museum heeft dit te danken aan de familietentoonstelling BoekenZoo en de tentoonstelling Ruud de Wild, songbook.

1.2.1. De financiële positie

Hieronder volgt een toelichting op de financiële positie:

Verkorte balans	Realisatie	Realisatie
	31-12-2022	31-12-2021
	€	€
Totale vaste activa	1.283.350	1.494.401
Vorraden	9.388	5.673
Overige vlottende activa	1.560.591	1.522.020
TOTALE ACTIVA	2.853.329	3.022.094
Algemene reserve	254.513	263.828
Reserve bedrijfsinstallaties	111.497	122.178
Reserve Boekengeluk	137.067	144.995
Reserve nalatenschap Boekestein	1.101.511	1.278.794
Reserve effecten	0	13
Totaal eigen vermogen	1.604.588	1.809.808
Totale langlopende schulden > 1 jaar	769.977	696.505
Totale kortlopende schulden < 1 jaar	478.764	515.781
TOTALE PASSIVA	2.853.329	3.022.094

- o Het vermogen van het museum ultimo 2022 is € 1.604.588. Het bestaat uit een vrij besteedbaar gedeelte en bestemmingsreserves die voor speciale doelen bestemd zijn. De solvabiliteit (eigen vermogen / totaal vermogen) is gedaald naar 56,2% (eind 2021: 59,9%). Deze percentages lijken hoog, maar zijn dat bij nadere beschouwing niet. De uitkomsten worden beïnvloed doordat de bestemmingsreserves worden meegeteld in het eigen vermogen, terwijl zij zijn bedoeld voor specifieke bestemmingen en niet vrij besteedbaar zijn. Als wordt gerekend met de – vrij besteedbare – algemene reserve is de solvabiliteit 8,9% (eind 2021: 8,7%). Daarmee ligt de solvabiliteit onder de grens van 10% die door OCW werd gehanteerd bij een risicoanalyse van enkele jaren geleden.
- o De financieringspositie geeft inzicht in de financieringsverhoudingen en de mate waarin op korte termijn aan financiële verplichtingen kan worden voldaan. De current ratio (vlottende activa / vlottende passiva) steeg in 2022 tot 3,2 (eind 2021: 2,9). Dit ligt ruim boven het minimum van 1. Het management van de liquiditeitspositie krijgt veel aandacht.
- o Deze verantwoording is de tweede binnen de subsidieregeling Cultuursubsidie en Erfgoedwetsubsidie 2021-2024. Het museum heeft voor deze cultuurperiode een activiteitenplan ingediend bij OCW. Subsidieverstrekingen zijn vastgesteld door OCW. Hiermee is de continuïteit gewaarborgd.

Hieronder volgen toelichtingen op het beleggingsbeleid aangaande:

I. Fonds Meermannno-Westreenianum:

Sinds 2003 omvat de jaarrekening van het museum tevens de balans en winst- en verliesrekening van het Fonds Meermannno-Westreenianum. De cijfers zijn de in de samengevoegde balans en winst- en verliesrekening opgenomen. Het Fonds Meermannno-Westreenianum omvat een effectendepot zonder portefeuillemodel; de obligaties. Er is gekozen voor een behoudend beleggingsprofiel. Per 1 september 2022 is de ABN-AMRO Bank gestopt met 'zelf beleggen'; de portefeuille wordt in 2023 verkocht en de opbrengst zal op de bestuurrekening worden bijgeschreven..

II. Nalatenschap mevrouw Boekestein:

In 2014 is de nalatenschap van mevrouw G.A. Boekestein aanvaard onder last van vruchtgebruik. De nalatenschap is belegd in aandelen (twee coindepots). De waarde per 31-12-2022 bedraagt € 1.215.962 (eind 2021: € 1.436.349). Rekening houdend met de levensverwachting van de vruchtgebruikers en een rentevoet van 2% wordt een waarde opgenomen van € 1.101.511 (eind 2021: € 1.278.794). De belegging alsmede het rendement komt ten bate van de nog levende vruchtgebruikers. Indien de nalatenschap door overlijden van een van hen of beiden zal vrijkomen voor het museum, zal het rendement van deze aandelen jaarlijks ten bate van het museum worden aangewend aan de volgende doelen: collectie-uitbreiding en behoud en beheer van de bestaande collectie, het presenteren van de collectie tijdens vaste en tijdelijke presentaties en het aanwenden van de collectie voor educatief gebruik.

1.2.2. Begroting 2023 in het kader Regeling beheer rijkscollectie en subsidiëring museale instellingen

BATEN	Boekjaar 2023
Eigen inkomsten	
1. Publieksinkomsten binnenland (2+3):	213.500
2. <i>Kaartverkoop</i>	70.000
3. <i>Overige publieksinkomsten</i>	143.500
4. Publieksinkomsten buitenland	0
5. Totaal Publieksinkomsten (1+4)	213.500
6. Sponsorinkomsten	5.000
7. Overige directe inkomsten	2.000
8. Directe inkomsten (6+7)	7.000
9. Indirecte inkomsten	
10. Bijdragen uit private middelen:	290.200
11. Totaal eigen inkomsten (5+8+9+10)	510.700
Subsidies	
12. Totaal structureel OCW (13+14+15+16):	1.305.983
13. <i>Publieksactiviteiten</i>	854.176
14. <i>Collectiebeheer</i>	112.467
15. <i>Huisvesting</i>	339.340
16. <i>Niet zijnde publiek, collectiebeheer en huisvesting*</i>	0
16. Totaal structureel Provincie	0
17. Totaal structureel Gemeente	0
18. Totaal structureel publieke subsidie overig	0
19. Totaal incidentele publieke subsidie	14.500
20. Totaal subsidies (12+16+17+18+19)	1.320.483
21. TOTALE BATEN (11+20)	1.831.183

LASTEN	Boekjaar 2023
1 Publieksactiviteitenlasten (2+3):	715.550
2. <i>Activiteitenlasten</i>	308.050
3. <i>Personeelslasten</i>	407.500
4. Huisvestingslasten (5+6+7+8):	339.340
5. <i>Klein onderhoud</i>	134.000
6. <i>Groot onderhoud</i>	39.990
7. <i>Voorziening onderhoud</i>	0
8. <i>Overige huisvestingskosten</i>	165.350
9. Collectie-lasten (10+11+12):	341.750
10. <i>Collectie-uitgaven</i>	45.250
11. <i>Personeelslasten</i>	281.500
12. <i>Kunstaankopen</i>	15.000
13. Afschrijvingen	67.500
14. Personeelslasten niet zijnde publiek en/of collectie	258.500
15. Overige lasten	99.600
16 Totale lasten (1+4+9+13+14+15)	1.822.240
RESULTAAT	8.943
1 Saldo rentebaten / -lasten	0
2 Mutaties Aankoopfonds	0
3 Mutaties algemene reserve, bestemmingsreserve en/of -fonds**	7.500
4 Exploitatieresultaat na resultaatbestemming	1.443

1.3. Inzichtelijke kwalitatieve beschrijving van de verrichte activiteiten in het afgelopen jaar en het al dan niet realiseren van de voorgenomen activiteiten

1.3.1 Inleiding

Voor het derde jaar op rij sloten we een jaar af waarin de gevolgen van corona nog voelbaar waren. Allereerst natuurlijk omdat het museum tot 26 januari 2022 gesloten was en omdat we vorig jaar tentoonstellingen programmeerden die oorspronkelijk plaats zouden vinden in de coronajaren. Maar het belangrijkste is natuurlijk het afgenomen bezoek. Al is een stijging van 30% meer bezoek ten opzichte van 2021 een mooie eerste stap op weg naar de 30.000 bezoekers. Gelukkig hebben we ook in de komende jaren mooie tentoonstellingen en we verwachten dat de bezoeker in de komende jaren langzaam maar zeker de weg terug zal vinden.

Natuurlijk zijn er meer positieve berichten: zo hebben we intern een beetje geschoven waardoor we het interne en externe bruikleenverkeer konden onderbrengen bij een van onze medewerkers. Daarnaast merkten we direct na opening dat de scholen weer terugkwamen naar het museum. Hiermee is het scholenbezoek bijna weer op het pre-corona niveau. Dit dankzij een mooi programma, goed werkende intermediairs, maar zeker ook dankzij het ontzettende trouwe team museumdocenten en medewerkers.

Ook onze vrijwilligers bleven trouw aan ons. En zo konden we in 2022 de winkel en de drukkerij weer openen dankzij hen. Ook de afdeling Collectie heeft weer dankbaar gebruik gemaakt van deze zeer loyale collega's.

In het voorgaande jaarverslag vond u een korte opsomming van de belangrijkste aandacht/zorgpunten voor de komende jaren. Hieronder nogmaals een korte samenvatting:

- Financiën:
  - Structureel te weinig middelen om activiteiten zoals tentoonstellingen, evenementen en educatieve activiteiten te organiseren en collectiebeheer op de optimale wijze in te richten;
  - Onvoldoende middelen om personeelsorganisatie op niveau te krijgen waardoor grote druk ontstaat op de medewerkers (geen fondsenwerver, geen projectleiders, tentoonstellingen buiten de deur onder druk);
  - Moeilijk om het tentoonstellingschema vol te houden met beperkte middelen en mensen;
  - Geen conservator oude collectie (bedreiging voor collectie);
  - Onvoldoende middelen om noodzakelijke vernieuwingen in de museale opstelling door te voeren.
- Te langzaam stijgend bezoekersaantal na corona;
- Pand:
  - Binnenklimaat in het museum: onvoldoende ventilatie, te warm in de zomer, slechte afwatering straat bij extreme regenval en gebrek aan financiële middelen om dit op te lossen;
  - Gebrek aan verduurzaming: slechte isolatie, geen dubbelglas etc.;
- Onzekerheid over energiekosten in 2023.

1.3.2 Tentoonstellingen

2022 stond in het teken van al eerder geplande tentoonstellingen. Beide grote tentoonstellingen stonden immers al gepland voor de coronajaren 2020 en 2021. Dankzij de flexibiliteit van de partners waarmee we de tentoonstellingen maakten konden we ze in 2022 eindelijk openen.

Tentoonstellingen begane grond:	Data
Groeten uit de Oriënt (curator Bert Sliggers)	23 okt. 2021 t/m 6 juni 2022 (gesloten tussen 19 dec. 2021 en 25 jan. 2022)
BoekenZoo (volledig in eigen beheer)	21 juni t/m 18 sept. 2022
Ruud de Wild, songbook (curatoren Ruud de Wild, Garrelt Verhoeven en Martine de Bruin)	1 okt. 2022 t/m 5 mrt 2023 (verlengd tot 2 april 2023)
Souterrainpresentaties:	
Ernest Utermark ABC	1 feb. t/m 6 juni
De Haagse Dierentuin (bij BoekenZoo)	21 juni t/m 16 oktober
Best Verzorgde Boeken 2020	18 okt. 2022 t/m 22 jan. 2023
Aanwinstenzaal:	
Bantzinger & co	16 april t/m 21 augustus 2022
Selectie aanwinsten	13 augustus t/m 9 oktober 2022
CreAct ihkv Grafiek2022:	14 okt. t/m 11 dec.

In de voorzaal van het museum tonen we altijd een selectie uit de collectie van het museum. Vanaf 2022 plaatsen we hier een mix van de oude en moderne collectie, om zo ook meer aandacht voor de moderne collectie te genereren. De collectie in de voorzaal werd in 2022 vier keer gewisseld.

Toelichting tentoonstellingen

Groeten uit de Oriënt is de derde tentoonstelling die we maakten in de serie 'revolutionaire' tentoonstellingen. We werkten voor deze tentoonstellingen wederom en met zeer veel plezier samen met tentoonstellingsmaker en verzamelaar Bert Sliggers. Ook deze keer leverde deze samenwerking een spannende tentoonstelling op waarin de bezoeker meer leerde over de westerse blik op het oosten zoals deze in boeken is vastgelegd. De tentoonstelling werd mede mogelijk gemaakt door het Prins Bernard Cultuurfonds.

Huis van het boek experimenteert met laagdrempelige zomertentoonstellingen met als doel om de bewoners van Den Haag kennis te laten maken met het museum en de collectie van het museum. Het zomerprogramma wordt daarom volledig gemaakt met eigen collectie en altijd ondersteund met een randprogramma gericht op Haagse kinderen. Dit jaar werd de tentoonstelling wederom volledig in eigen huis ontwikkeld. In *BoekenZoo* dwaalden de bezoekers door een 19^e-eeuwse dierentuin. Tegelijkertijd was er in het souterrain een kleine tentoonstelling over de Haagse dierentuin te zien. Tot onze grote vreugde bleek deze souterraintentoonstelling interessant voor zowel Haags Montessori Lyceum als het Provinciehuis. Beide instellingen bevinden zich op de plek waar tot ca. 70 jaar geleden de Haagse Dierentuin was gevestigd. De tentoonstelling was in 2022 te zien in het Lyceum en opent in de loop van 2023 in het Provinciehuis.

In het najaar konden we eindelijk *Ruud de Wild, songbook* openen. Voor deze tentoonstelling werkten we samen met Ruud de Wild, Garrelt Verhoeven (UB Leiden) en Martine de Bruin (Meertens Instituut). Bezoekers maakten in de tentoonstelling kennis met de rijke liedboek traditie in Nederland. Ruud de Wild deed samen met Garrelt en Martine de selectie voor de tentoonstelling, maakte kunstwerken en een podcast/audiotour. Voor de podcast sprak hij met Nederlandse artiesten zoals Guus Meeuwis, Typhoon, Roxanne Hazes en Merel over de betekenis van de liedjes voor hen. Hoogtepunt van deze tentoonstelling voor ons en onze bezoekers was natuurlijk de live radio uitzending die Ruud op 24 november maakte vanuit het museum. Deze hele show stond in het teken van de tentoonstelling. Luisteraars hoorden delen uit de podcast en de interviews met de makers. Daarnaast werd er live verslag gedaan vanaf de museumvloer door Bettina Holwerda.

In het souterrain van het museum waren in 2022 ook weer een aantal bijzondere kleine en fijne presentaties te zien zoals de ABC Boekjes van kunstenaar en vormgever (van o.a. *BoekenZoo*) Ernest Utermarkt en de prijswinnaars van de Bijzondere Boeken.

Op de tweede verdieping in het museum vindt de bezoeker de Aanwinstenzaal. Een bijzondere aanwinst die daar dit jaar getoond werd is het album *In Nieuwe Haven* van Cees Bantzinger. Huis van het boek verwierf dit unieke oorlogsdocument uit handen van de dochter van de kunstenaar Cees Bantzinger (1914-1985). Het album *In Nieuwe Haven* bevat aquarellen en tekeningen van Bantzinger en handgeschreven bijdragen van bevriende schrijvers, onder wie Bertus Aafjes, Gerrit Achterberg en Ed. Hoornik. Om de Arbeitseinsatz te ontlopen, dook Bantzinger tijdens de Tweede Wereldoorlog onder op de zolder van de Haagse drukkerij ANDO. Die zolder werd een ontmoetingsplaats voor veel schrijvers en kunstenaars. Hier richtten op 9 juli 1943 uitgever Bert Bakker, tekenaar Cees Bantzinger en drukker Fokko Tamminga de clandestiene Mansarde Pers op. Het album met de zeer persoonlijke en ontroerende aquarellen en gedichten is een belangrijke aanvulling op de omvangrijke collectie illegale en clandestiene uitgaven en documenten die het museum in zijn bezit heeft.

We eindigden het jaar in de aanwinstenzaal met een kleine tentoonstelling onder de naam *CreAct, de grenzen van het kunstenaarsboek* met werken van Kai Ming Li, Olivier Otten, Nadine Klok, Tamerza Rozemijer en Serene Hui. Zij zijn de vijf deelnemers aan de open call die Stichting Grafein stuurde naar studenten van de afdelingen Grafische vormgeving van Nederlandse kunstacademies. Deze studenten hebben een jaar lang gewerkt, onderzoek gedaan, praktijkervaring opgedaan en zelf een boek gemaakt. Aanleiding van deze open call was de vraag van de Stichting Harry van Kruiningen om een gezamenlijk project op te zetten in het kader van Grafiek2022, een driejaarlijkse grafiekmanifestatie. Dankzij de steun van het fonds Cox-De Ronde werden verschillende werken van de studenten voor de collectie van het museum aangeschaft.

Deze tentoonstelling was mede mogelijk dankzij Joyce Gabeler en Hans Laban van Stichting Grafein.

1.3.3. Buiten de deur

In de afgelopen jaren heeft het museum succesvolle tentoonstellingen buiten de deur georganiseerd. Voor het bereik van het museum zijn dit erg belangrijke projecten: het museum trekt maar een beperkt aantal bezoekers op de eigen locatie en door de tentoonstellingen buiten de deur kan een grotere en meer diverse groep kennis maken met onze collectie en de verhalen die we vertellen.

Een groot deel van 2022 werkten we voor de organisatie van de reizende tentoonstellingen samen met het bedrijf Storytellers uit Zoetermeer. Dankzij de goede contacten die zij en wij hebben konden we op een aantal locaties tentoonstellingen plaatsen. Helaas moesten we halverwege 2022 de samenwerking opzeggen in verband met een gebrek aan financiële middelen.

In 2023 gaan we op zoek naar nieuwe manieren om reizende tentoonstellingen te organiseren en financieren.

Samenvatting 2022:

Wat	Locatie	Aantallen	Toelichting
Haagse Dierentuin	Haags Montessori Lyceum	4.178	Leerlingen en open dagen
Quentin Blake	Amare	350	Bezoekers voorstelling Sjakie en de chocoladefabriek
Quentin Blake	Bibliotheek Hardenberg	250	Tentoonstelling en workshops
Miniboekjes	Schiphol	3.445	Airport Library
Workshop kalligrafie	Bibliotheek aan de Vliet	30	Vrijwilligersdag
Letterfeestjes voor kleuters	Gelderlandschool	60	Workshop voor met name anderstalige kinderen in de Schilderswijk
TOTAAL		8.313	

Toelichting tabel:

Door de samenwerking met Probiblio konden we ook in 2022 weer tentoonstellingen programmeren in de Airport Library op Schiphol. Omdat we deze bezoekers niet fysiek kunnen tellen, doen we een aanname gebaseerd op het totaal aantal bezoekers in de terminal (0,125%). Dit in overleg met Probiblio.

1.3.4 Educatie

Gelukkig konden we in 2022 weer volop educatieve groepen ontvangen. Dit leidt ertoe dat we met name in het primair en voortgezet onderwijs weer in de pas lopen met het activiteitplan. We verwachten dat dit herstel in 2023 verder door zal zetten.

	2022	Activiteitenplan
Primair onderwijs	3.604	3.750
Voortgezet onderwijs	614	850
MBO/Hoger onderwijs	48	500
TOTAAL	4.266	5.100

Wel behoeft het middelbaar en hoger onderwijs meer aandacht. Met name universitaire studenten lijken de weg nog niet helemaal terug te hebben gevonden. In de komende jaren gaan we deze groep actief benaderen.

De gevolgen van twee jaar coronavirus en de veranderende arbeidsomstandigheden zijn voelbaar in de werving en met name het vasthouden van museumdocenten. De concurrentie tussen instellingen is groot, daarnaast is de totale pool van docenten door de gevolgen van het coronavirus kleiner geworden. Immers: door de diverse sluitingen konden de docenten hun vak niet uitvoeren en daardoor is een aantal docenten op zoek gegaan naar werk buiten onze sector. Gelukkig blijkt onze groep docenten redelijk trouw, ook al merken ook wij een iets groter verloop dan in voorgaande jaren. Daarnaast worden we geconfronteerd met de vraag naar een hoger zzp tarief of salaris. Helaas laten onze financiële middelen geen grote stappen toe, maar we hebben wel eind 2022 de salarissen van zzp'ers en medewerkers (nulurencontracten) dichterbij elkaar toegebracht.

Workshops en activiteiten

De afdeling educatie organiseert naast de vele schoolbezoeken ook de workshops en andere activiteiten bij tentoonstellingen en in vakanties. Gelukkig was ook dit weer mogelijk in 2022. Helaas is het aantal deelnemers van de workshops en andere activiteiten nog niet op het niveau van voor 2020.

Openstelling educatiezolder

In de loop van 2022 konden we de drukkerij weer openstellen voor publiek. In de coronajaren was dit ingewikkeld door de relatief hoge leeftijd van de drukkers, maar vanaf halverwege 2022 keerden gewaardeerde collega's terug om onze bezoekers informatie te geven over het maken van drukwerk en demonstraties te geven op de drukpersen.

Ook het scriptorium konden we weer openstellen, zodat de bezoekers op zaterdag aan de slag konden met ganzenvaar om hun eigen 'middeleeuwse' geschrift te maken.

1.3.5 Bezoekersaantallen

Na twee moeizame coronajaren konden we in 2022 gelukkig weer grotendeels (op drie weken na) open. Dit betekende veel inhalen: tentoonstellingen, workshops, educatieve groepen. Alles kon weer. Dit betekende ook dat de bezoeker langzaam terugkeerde in het museum. Helaas nog niet in de groten getale die we gewend waren van voor Corona, maar in ieder geval hebben we de stijgende lijn weer te pakken met 12.233 bezoekers.

Het dalende aantal bezoekers is geen probleem dat alleen bij Huis van het boek bestaat, door de vele sluitingen heeft de hele culturele sector met dalingen te maken, al zien we wel grote verschillen in de herstelcijfers. Waarbij het erop lijkt dat vooral de kleinere instellingen het nog moeilijk hebben. Naast onze eigen inzet is actie voor en door de gehele branche dus hard nodig.

In 2023 gaan weer hard aan de slag om weer richting het bezoekersaantal van 2019 te groeien, natuurlijk door het maken van interessante tentoonstellingen ondersteund door marketing en pr campagnes, maar ook door het ontwikkelen van workshops, lezingen en samenwerking met partners.

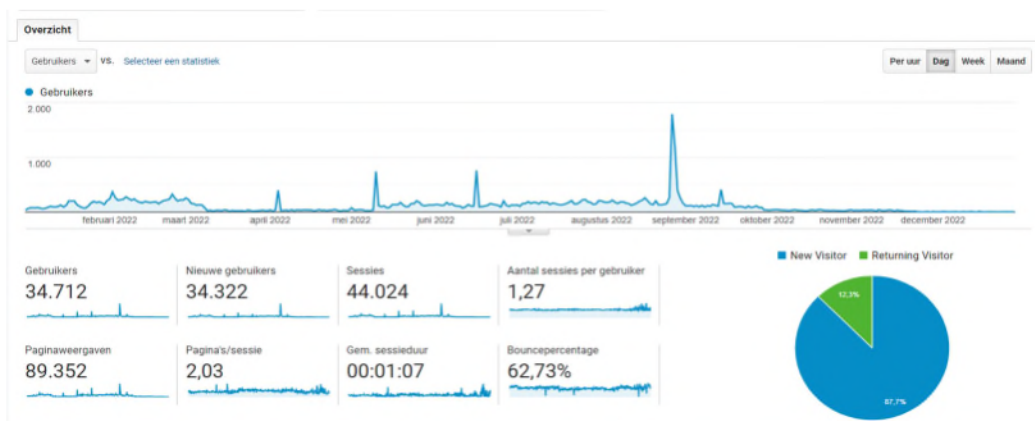
1.3.6 Marketing & Communicatie

De marketinginzet van Huis van het boek is primair gericht op branding en het verhogen van fysieke bezoekersaantallen. In 2022 werkten we verder aan het vergroten van de naamsbekendheid en promotie van de tentoonstellingen en activiteiten met als doel om de het bezoekersaantal te herstellen. Door de geringe middelen richten we ons bij de promotie en marketing van het museum primair op free publicity, online marketing en samenwerking met partners.

Middelen:

1. Website

In 2022 trok onze website 34.712 unieke bezoekers die in totaal 89.352 pagina's hebben bezocht.

Resultaten 2022(bron: jaaranalyse INTK/ Google analytics)

In 2022 is verder gewerkt aan de optimalisering van de online vindbaarheid van de website door middel van SEO (zoekmachine-optimalisatie) en SEA (Google Adwords). Ondanks de aangescherpte criteria van Google, kwam Huis van het boek ook in 2022 in aanmerking voor een Google Grant ter waarde van \$ 250.000.

Online statistieken*:

- Paginaweergaven in 2022 = 89.352
- Unieke paginaweergaven in 2022 = 34.712

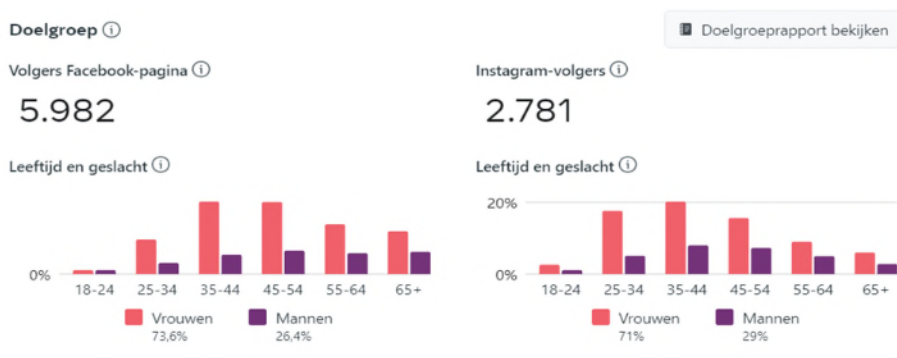
*bron: Google Analytics

2. Social media

Huis van het boek werkte in 2022 verder aan het vergroten en optimaliseren van de online community door het actief inzetten op sociale media (Facebook, Twitter en Instagram). De interactie met het publiek werd met name gestimuleerd door nieuws over de tentoonstellingen, collectie en video's te delen en door het stellen van vragen aan het publiek. Het museum blijkt zo in staat om met interessante content een groeiende community te bedienen.

We zijn actief op de volgende sociale mediakanalen:

- Facebook: 5.982 volgers (+81);
- Twitter: 3.708 volgers (+192);
- Instagram: volgers 2.781 (+336).

3. Digitale nieuwsbrief

Tenminste eenmaal per maand verstuurt het museum een digitale nieuwsbrief naar ruim 3.166 mail boxen, een groei van 82 leden t.o.v. 2021. De groei is minder dan in 2021 en kan verklaard worden door een afname van het aantal in de subgroep 'vrienden'. Per mail ontvangt men informatie over tentoonstellingen, activiteiten en workshops en interessante feitjes over de collectie van de baron.

4. Display campagnes

Bij de tentoonstellingen *Groeten uit de Oriënt*, *BoekenZOO* en *Ruud de Wild, songbook. Reis langs de mooiste Nederlandse liedjes* werkten wij met New Sales Company voor de display campagnes.

5. Joint promotions/ evenementen

Tijdens de tentoonstelling *Groeten uit de Oriënt* werkten we samen met Het Grote Midden Oosten Platform. Het Grote Midden Oosten Platform heeft tot doel het beeld van het Midden-Oosten nuanceren en humaniseren.

Het platform maakte een themapodcast over de tentoonstelling. In deze podcast vertelden de makers aan de hand van verschillende audiofragmenten uit de interviews met de deskundigen, over de rode draad die door de tentoonstelling liep: het westerse beeld van de oosterse Ander en de belangrijke rol die stereotypen speelden – en nog steeds spelen – in deze beeldvorming. Daarnaast gingen ze in gesprek met Grote Midden Oosten Platform-expert Thana Farooq over wat zij van de tentoonstelling vond en over de rol die stereotypen en het in scène zetten van foto's in haar eigen werk als visual artist spelen.

Jaarlijks hoogtepunt voor het museum is de deelname aan de museumnacht. Dit jaar was extra bijzonder omdat de, net benoemde wethouder, mevrouw Saskia Bruines, ons een bezoekje bracht. Natuurlijk stond de nacht in het teken van de tentoonstelling met *Ruud de Wild*. Er was een pop- up 'liedjesdrukkerij' en late night colleges waarbij de conservatoren boeken op de hand lieten zien. In de museumtuin was het een waar feest met een amoureuze photoshoot, bar, muzikaal optreden van 'Kopsmart' en een enorme rij bezoekers bij de immens populaire workshop 'hardrock-silence-disco-actionpainting'. Het pand was druk en gezellig met maar liefst 1.036 bezoekers.

Voor de tweede maal op rij deed het museum mee met de Urbain Trail en de Urban Walk, een wandeling en run door Den Haag in en door bijzondere instellingen. De deelnemers liepen rustig door ons pand en reageerden enthousiast op het getoonde. Wij beschouwen dit evenement echt als een kleine kennismaking met ons nog relatief onbekende instelling en we zijn dan ook blij dat de organisatie ons als een vaste waarde in hun programma ziet.

Dit jaar opende het museum wederom een weekend lang gratis de deuren voor de Open Monumentendagen in september, 242 bezoekers bezochten het museum.

Traditiegetrouw deden we in de vakanties mee met de vakantiepas. Tegen inlevering/vertoning van de pas kregen de deelnemers korting op de workshops in de zomervakantie.

Het Museum is al jaren deelnemer aan het Festival de Betovering met speciale workshops voor kinderen in de herfstvakantie. In de huis-tuin-en-keuken grafiekworkshop kregen de deelnemers eerst een lesje over etsen, schaduwen en arceren. Daarna maakten ze met een naald een tekening in het karton van een melkpak. Even inwrijven met inkt, door de pastamachine en klaar was de ets.

Resultaten PR 2022 (print en online)

	2022	2021	2020	2019
Artikelen/uitzendingen	111	141	303	419
Mediawaarde:	€ 280.419	€ 378.643	€ 405.523	€ 471.028

Top titels in 2022:

Top 3 internet mediawaarde	Top 3 print in media waarde
AD.nl	Volkscrant
Volkscrant.nl	NRC
Telegraaf.nl	Telegraaf

Helaas is het in 2022 ondanks de spraakmakende tentoonstellingen niet gelukt om de stijgende lijn in media-aandacht van de afgelopen jaren vast te houden.

Het grootste media evenement van 2022 is opvallend genoeg niet zichtbaar in deze cijfers. Dankzij *Ruud de Wild*, KRONCRV en de welwillendheid van de NPO was er op 24 november een live uitzending van *De Wild in de Middag* vanuit het museum. *Ruud*

sprak in de uitzending onder andere met museumdirecteur Sandra Bechtholt, en samenstellers Garrelt Verhoeven en Martine de Bruin en liet fragmenten van zijn gesprekken met Nederlandse artiesten horen.

1.3.7 Stakeholderbeleid

Ook dit jaar verscheen tweemaal het museumtijdschrift *Leeslint* dat aan alle Vrienden en aan een groep belangrijke museumrelaties wordt gestuurd. Omdat we graag meer willen weten van de lezers van *Leeslint*, is er eind 2022 een enquête meegestuurd met de verzending. De resultaten van dit onderzoek zullen meegenomen worden in de op handen zijnde vernieuwing van het tijdschrift.

Daarnaast worden stakeholders normaliter uitgenodigd voor openingen. Door corona en bezuinigingen waren deze echter in de afgelopen jaren niet mogelijk. Het contact met de stakeholders is daardoor wellicht een beetje verwaterd. We gaan daarom in 2023 het stakeholderbeleid onder de loep nemen en nieuwe manieren zoeken om contact te leggen met onze belangrijkste relaties.

1.3.8 Partners

Ook in 2022 was er weer veelvuldig contact met de KB over nieuwe projecten, bruiklenen en vooral het nieuwe depot. Uiteindelijk heeft het museum na onderzoek naar andere opties in december 2022 besloten om een groot deel van de collecties mee te verhuizen met de KB. Het komend jaar zal gebruikt worden om de volgende stappen te zetten.

Eind november is de eerste aanzet gemaakt tot een samenwerkingsovereenkomst met de UB Leiden. De twee partijen zijn voornemens om de komende vier jaar samen o.a. tentoonstellingen te gaan ontwikkelen op basis van beider collecties daarnaast gaat de UB Leiden de toegankelijkheid van de collectie van het museum verbeteren door deze op te nemen in hun catalogi.

Voor het eerst vond er in 2022 een, uitverkochte, bijeenkomst van het Festival Crossing Border plaats in het museum. Op 5 november luisterde de deelnemers naar een gesprek met Mariken Heitman over haar roman *Wormmaan*. Het museum is er trots op samen te werken met de beide grote literatuurfestivals in Den Haag.

Net als in voorgaande jaren heeft het museum in 2022 samengewerkt met Theater de Vaillant, de Openbare bibliotheken, Probiblio voor Schiphol Airport, de Vrije Academie, Stichting Vakantiepas, Festival de Betovering, het Meertens Instituut, KRONCRV, NPO radio, het grote Midden Oosten platform en Festival Winternachten.

1.3.9 Vrienden

Het museum heeft een actieve vriendenvereniging die het museum structureel ondersteunt met een jaarbudget voor aankopen. Daarnaast krijgen we regelmatig extra gelden voor tentoonstellingen of bijvoorbeeld digitaliseringsprojecten. Kortom een goed functionerende vereniging is belangrijk voor het museum. We zien echter een gestaag dalende lijn in het aantal vrienden van het museum (op dit moment nog ca 650). Om het tij te keren hebben museum en Vriendenvereniging samen een plan gemaakt om het tij te keren. Dit gaan we onder andere doen door meer reclame te maken voor de vereniging en acties te voeren.

1.3.10 Zakelijke markt

De zakelijke verhuur liet in 2022 een licht herstel zien ten opzichte van de voorgaande jaren. Maar ook hier speelt het personeelsprobleem op: het boeken en organiseren van de verhuur is jarenlang toegevoegd aan het takenpakket van een medewerker. Deze medewerker is echter, als gevolg van de nieuwe relatie met het RVB, vanaf 2023 verantwoordelijk geworden voor het volledige beheer en behoud van het pand. Na het doen van een kosten/baten analyse hebben we daarom moeten besluiten in 2023 te stoppen met een deel van de zakelijke verhuur. De kleine vergaderingen kunnen niet meer plaatsvinden en voor grote vergaderingen met een redelijk budget hebben we een afspraak gemaakt met onze cateraar. Hij gaat deze in het vervolg organiseren.

1.3.11 Informatie Technologie (IT)

Het IT beleid wordt door het museum vormgegeven in samenwerking met een externe IT specialist. Samen met hem hebben we in de voorgaande jaren vrijwel alle primaire processen ondergebracht in de cloud. Voor een klein museum als Huis van het boek achten wij dit de meest efficiënte, goedkope en veiligste oplossing. Omdat veel medewerkers ook thuiswerken hebben we de systemen beveiligd met het Microsoft authenticatiesysteem. Dit zorgt ervoor dat de gevoelige informatie beschermd is tegen nieuwsgierige blikken van buitenaf.

Met primaire leveranciers, zoals de host van de website, zijn SLA overeenkomsten afgesloten of in onderhandeling.

1.3.12 Collectie

De afdeling collectie van het museum heeft het al een aantal jaar moeilijk. Het aantal fte's neemt al jaren af terwijl er grote belangrijke vraagstukken voorliggen waarop antwoorden moeten gevonden zoals digitaliseringsprojecten (zie paragraaf 1.6) toegankelijkheid van de collectie, klimaatbeheersing en de verhuizing van het depot.

Maar door hard werken van de medewerkers zijn er ook in 2022 weer goede resultaten geboekt, die we hieronder onder elkaar zetten.

Immaterieel erfgoed

Op 31 mei 2022 werd drukkunst officieel opgenomen in de inventaris van het Immaterieel Erfgoed Nederland. De ondertekening van het certificaat vond plaats bij de drukpers van de bekende typograaf en drukker Jean François van Royen (1878- 1942). De initiatiefnemers van de bijschrijving zijn het Nederlands Steendrukmuseum in Valkenswaard, GRID Grafisch Museum Groningen en Huis van het boek in Den Haag.

Vanaf 2024 wordt jaarlijks in maart de 'Dag van de Drukkunst' georganiseerd. Hiervoor wordt samengewerkt met o.a. musea, grafische werkplaatsen, typografen, grafische opleidingen, het grafische bedrijfsleven en grafische kunstenaars.

Registratie

- 2143 boeken ingevoerd en ca. 5500 titels gewijzigd;
- overige objecten, ca. 3700 inventarisnummers ingevoerd of gewijzigd. Naast aanpassingen in de tekst van de beschrijvingen werd digitaal beeld toegevoegd;
- naast losse objecten werd in 2022 o.a. gewerkt aan de collecties Struik (industriële boekbanden) en Piet Gerards. Stagiaires Sophie van 't Hart en Marcelle Kouwenhoven werkten aan de verdere ontsluiting van het archief van Aldert Witte (vormgeversarchief).

Schenken en aankopen

In 2022 werden archivalia van Frans de Jong en Huib van Krimpen aan het museum overgedragen. Ook werden diverse archivalia m.b.t. Steendrukkerij De Jong geschonken, waaronder uniek materiaal van Bruno Munari en Ed van der Elsken.

Met steun van de Vrienden van het museum en schenkingen van particulieren konden een aantal belangrijke objecten worden verworven, waaronder werken van Joop Moesman, Stefan Gunnesch, Bruce Rogers en Joke Blok .

Belangrijke bruiklenen

- Design Museum Den Bosch, voor de tentoonstelling "GOTH – Designing Darkness", 16 oktober 2021 tot en met 18 april 2022:
  - Signatuur D 40 A 1: Geoffrey Chaucer; The Works of Geoffrey Chaucer, Now Newly Imprinted. - Hammersmith: Kelmscott Press, 1896
  - Signatuur D 40 A 10: William of Tyre; This is the history of Godefrey of Boloynes and the conquest of Iherusalem - Hammersmith : Kelmscott Press, 1893
  - Signatuur D 40 C 24: William Morris. Gothic Architecture: A Lecture for the Arts and Crafts Exhibition Society - Hammersmith: Kelmscott Press, 1893
  - Signatuur IL 49: 6 originele prenten ter illustratie van de uitgave Edgar Allan Poe, Fantastische vertellingen, Haarlem : Tjeenk Willink & Zoon, H.D., 1930
- British Museum te Londen, voor de tentoonstelling 'Hieroglyphs: Unlocking ancient Egypt', 13 oktober 2022 tot en met 18 februari 2023:
  - Inv. Nr. 42/88, Hiëratische Papyrus met twee gepolychromeerde illustraties (de papyrus Denon).

1.3.13 Personeelszaken

Begin 2022 is het museum gestart met een nieuwe beoordelingsmethodiek. De medewerkers voeren nu aan het begin van het jaar een startgesprek met hun leidinggevende, waarin de doelen en projecten worden afgesproken voor het komend jaar. Halverwege het jaar wordt vervolgens een voortgangsgesprek gevoerd. Mocht de medewerker daar behoefte aan hebben dan is een extra gesprek natuurlijk altijd mogelijk.

De druk op de medewerkers blijft onverminderd groot. Het aantal medewerkers is eigenlijk te laag om het grote aantal taken uit te voeren. Dat heeft tot gevolg dat er te weinig tijd is voor sommige taken (fondsenwerving, tentoonstellingsplanningen) waardoor vertraging wordt opgelopen. Dit is eigenlijk al jaren het geval maar het begint steeds meer te knellen. In 2023 moeten we daarom hard aan de slag om dit op te lossen.

1.4.1 Samenstelling directie & Raad van Toezicht

De directie bestaat uit:

- Directeur: Mevrouw drs. S. Bechtholt;

De heer drs. R. Tax (Hoofd Collecties) is plaatsvervangend directeur.

De Raad van toezicht bestaat uit:

Rooster van aftreden RvT	Termijn 1	Termijn 2
Mr. T.H.J. Joustra, o.a. voorzitter NPO (voorzitter)	25-11-2015 / 25-11-2020	2020-2025
Dhr. W. van der Stelt, voormalig VP Strategic Relations, Springer Nature (lid)	17-12-2014 / 17-12-2019	2019-2024
Mw. Dr. E.J.B. Knibbeler, algemeen directeur Koninklijke Bibliotheek (lid)		

In het testament van de Baron van Westreenen (en derhalve in de statuten van het museum) is opgenomen dat de directeur van de Koninklijke Bibliotheek, dan wel een door de directeur aangewezen plaatsvervanger, zitting dient te hebben in de Raad van het museum om toezicht te houden op de uitvoering van het testament.

1.4.2 De wijze waarop het bestuur invulling heeft gegeven aan Governance Code Cultuur:

Van 2017 – 2020 werkte het museum intensief samen met de Koninklijke Bibliotheek aan de uitvoering van het projectplan “Huis van het boek”. De samenwerking tussen de twee instellingen was zeer succesvol en leidde tot mooie gezamenlijk projecten zoals de tentoonstelling rondom Quentin Blake in 2018, *Foute boeken* in 2019, reizende tentoonstellingen in bibliotheken door heel Nederland en aanwezigheid van KB en Huis van het boek op meerdere edities van Lowlands. Na vier jaren is er echter een einde gekomen aan het project en gaat Huis van het boek weer zelfstandig door. Dit betekent vanzelfsprekend niet dat er niet meer wordt samengewerkt tussen de beide instellingen, dat gebeurt zeker wel: zo organiseren we dit jaar samen een tentoonstelling over een van de belangrijkste botanische boeken uit Nederland, mag Huis van het boek nog steeds gebruik maken van depotruimte van de KB en kunnen we de kennis van specialisten van de KB nog steeds gebruiken voor tentoonstellingen in het museum.

Onderdeel van oorspronkelijke samenwerking was om de leden van het Algemeen Bestuurscollege (ABC) van de KB ook te benoemen als Raad van Toezicht van Huis van het boek. Het gevolg van de nieuwe manier van werken is echter dat we in 2023 RvT en ABC weer willen loskoppelen. We zijn van mening dat dit de beste manier is om de governance van het museum te waarborgen. Om dit mogelijk te maken heeft de huidige Raad de opdracht gegeven aan de directeur om de statuten aan te laten passen door de notaris. Daarnaast hebben we samen gezocht naar nieuwe leden voor de Raad.

In de statutenwijziging hebben we vanzelfsprekend ook de aanpassing aan de WBTR meegenomen. De gewijzigde statuten en de nieuwe raad liggen op dit moment ter goedkeuring bij de Staatssecretaris. De bekrachtiging vindt plaats in de Raad van Toezichtvergadering van 14 maart 2023.

Om de governance ook met de nieuwe raad te waarborgen, volgen we de volgende regels:

- Regelmatig overleg tussen een vertegenwoordiger van de RvT en de directeur van het museum;
- Tenminste tweemaal per jaar RvT vergadering;
- Eenmaal per jaar functionerings-/beoordelingsgesprek directeur met twee leden van de RvT.

1.4.3 De wijze waarop het bestuur invulling heeft gegeven aan Code Culturele Diversiteit:

Huis van het boek erkent het belang van een divers cultuuraanbod en van culturele diversiteit in de sector zelf. Bij de programmering van de activiteiten wordt specifiek aandacht besteed aan (culturele) diversiteit van de mogelijke deelnemers. Marketing en communicatie worden afgestemd op het bereiken van die groepen die we met de diverse programmaonderdelen willen bereiken. Om dit te waarborgen heeft het museum in 2022 een van de medewerkers belast met het toezicht op inclusie en diversiteit.

Eind 2017 heeft het museum toegezegd mee te werken aan de Haagse Cultuuracademie, een nieuw initiatief van de CultuurSchakel en Theater De Vaillant. Doel is om een krachtige impuls te geven aan de diversiteit en kennisdeling van de culturele sector in de stad. Die wordt gerealiseerd door te investeren in een opleiding en in een netwerk van young professionals met een diverse achtergrond die al werken, of die willen gaan werken in de Haagse culturele sector.

Tijdens de tentoonstelling *Groeten uit de Oriënt* werkte het museum samen met Het Grote Midden Oosten Platform. Het Grote Midden Oosten Platform heeft tot doel het beeld van het Midden-Oosten nuanceren en humaniseren. In het eerste half jaar van 2022 zijn ook intensieve gesprekken gevoerd met Theater de Vaillant om *Groeten uit de Orient* ook bij hen te plaatsen, maar helaas kon dat door onvoldoende personeelsbezetting bij de Vaillant niet doorgaan.

In 2022 heeft de afdeling educatie meerdere keren les gegeven op externe locaties zoals scholen in de Schilderswijk. En onze tentoonstellingen zoals Quentin Blake reisden rond en werden onder andere getoond in bibliotheken. Op deze manier bereiken we een groot en divers publiek.

1.5. Ondernemerschap/samenstelling eigen inkomsten en strategie bij tegenvallende resultaten

De eigen inkomsten kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Eigen inkomsten	Realisatie 2022	Realisatie 2021
	€	€
Eigen inkomsten:		
Publieksinkomsten	86.560	48.310
Sponsorinkomsten	0	0
Overige inkomsten	8.771	3.727
<i>Totale directe inkomsten</i>	95.331	52.037
Donaties	13.959	6.045
Vriendenstichting	24.200	27.575
Nalatenschap Boekestein	-177.283	88.121
Particuliere bijdrage/legaat	29.188	6.500
Schenking Officina Bodoni	0	34.308
Schenking particulieren	4.314	9.488
Private fondsen	13.465	29.667
<i>Totale bijdragen uit private middelen</i>	-92.157	201.704
Totaal eigen inkomsten	3.174	253.741
Baten in natura	4.400	0
Subsidiebedrag OCW	1.311.730	1.229.154
Totaal (niet-structureel) publieke subsidie overig	98.700	246.973
TOTALE BATEN	1.418.004	1.729.868
Percentage eigen inkomsten	0,2%	14,7%

Totale subsidiebedrag OCW	1.387.244	1.333.068
Af: Nog te besteden huisvestingslasten	75.514	103.914
Opgenomen structurele OCW subsidie	1.311.730	1.229.154

Het percentage eigen inkomsten bedraagt 0,2% (2021: 14,7%) Het subsidiebedrag OCW is vanwege een dotatie aan de langlopende schuld 'Nog te besteden huisvestingssubsidie OCW' verminderd.

Toelichting

Het museum heeft alweer enkele jaren te maken met tegenvallende inkomsten als gevolg van de sluitingen door corona en het langzame herstel van de bezoekersaantallen. Daarnaast voelden we in 2022 de gevolgen van de stijging in energiekosten en verwachten we in 2023 een stijging van de personeelskosten als gevolg van nieuwe CAO afspraken. Dit leidt ertoe dat we strakke afspraken gemaakt hebben over het doen van uitgaven:

- De budgethouder is verantwoordelijk en houdt het budget in de gaten door regelmatig een overzicht op te vragen bij boekhouding of zelf een schaduwboekhouding te voeren: dit hebben we in 2022 ingevoerd maar verdient nog meer aandacht;
- De Controller/Hoofd Financiën en de Directeur hebben wekelijks overleg over de stand van zaken en sturen bij indien nodig;
- Een tentoonstelling of andere activiteit gaat alleen door als deze vooraf volledig gefinancierd is: hiervoor is altijd externe financiering nodig. Het museum heeft onvoldoende middelen om tentoonstellingen zelf te financieren.

Dit laatste punt is wel belangrijk, tot nu toe zijn we door de hoge mate van flexibiliteit van medewerkers altijd in staat geweest een 'vervangend' product te maken als een activiteit niet door kon gaan. Dit is echter op de lange termijn niet houdbaar en dat zou tot gevolg kunnen hebben dat er geen tentoonstelling te zien is. Wat weer betekent dat er minder bezoekers komen, waardoor het moeilijker wordt om activiteiten te financieren etc. Dit kan leiden tot een spiraal naar beneden die we koste wat kost moeten voorkomen. Dit betekent dat de focus van de directie in 2023 op zowel structurele als incidentele verhoging van de inkomsten is gericht. We verwachten dit te kunnen bewerkstelligen door verbetering van fondsenwerving, verhoging van de bezoekersaantallen en door met het Ministerie in gesprek te gaan over de hoogte van de subsidie.

1.6. Reflectie op het planmatig beleid voor het beheer van de cultuurobjecten of verzamelingen

Reguleren van de juiste klimatologische omstandigheden blijft lastig in de nauwelijks geïsoleerde historische panden van het museum. Licht en warmte worden waar mogelijk gereguleerd en natuurlijk licht wordt geweerd met behulp van binnen- en buitenluiken. De temperatuur en de luchtvochtigheidsgraad in de ruimtes worden voortdurend gemonitord, maar met name in de zomer wrekt zich het feit dat de museale ruimtes weinig geïsoleerd zijn. Hierdoor wordt de temperatuur zowel voor bezoekers als voor onze collectie te hoog. Dit laatste zorgt er ook voor dat we in de zomer geen tentoonstellingen kunnen organiseren met kwetsbare collectie zoals Middeleeuwse handschriften.

Herpakken archief Aldert Witte

In 2022 heeft een stagiaire van de Reinwardt Academie een plan gemaakt het archief van vormgever Aldert Witte opnieuw te verpakken en te ontsluiten. Ook heeft zij een begin gemaakt met de verpakking van dit materiaal. Een stagiaire van Rijksuniversiteit Leiden heeft vervolgens een aanzienlijk deel van dit materiaal volgens deze richtlijnen kunnen verpakken en ontsluiten.

Digitalisering

Belangrijke focus in het beheer van de collectie is de digitalisering. In 2022 werden hierin weer een aantal grote stappen voorwaarts gezet.

Zelf digitaliseren

De Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen gaf ons apparatuur in bruikleen waarmee we in januari 2022 nog enige handschriften en fragmenten konden digitaliseren. Het 's-Gravenhaags Ondersteuningsfonds voor Boekhandelaren en Uitgevers maakte in het voorjaar de aankoop van een eigen set digitaliseringsapparatuur mogelijk, waardoor we in de toekomst zelf kunnen digitaliseren.

Metamorfoze projecten

De afdeling collectie was in 2022 druk bezig met de afronding van het Metamorfoze project dat startte in 2019. In dit project heeft het museum de archieven van een aantal toonaangevende typografen en boekverzorgers uit het interbellum geconserveerd en gedigitaliseerd en deze archieven op deze wijze toegankelijk maken voor een breed publiek, in Nederland en daarbuiten. Het gaat om de ontwerparchieven van Charles Nypels, Alexandre A.M. Stols, John Buckland Wright, Henri Friedländer en Stefan Schlesinger. Het museum werkte samen met het Noord-Hollands Archief, waar zich het grootste deel van de correspondentie van A.M. Stols bevindt. De archieven zijn vanaf 2023 in te zien via de websites van Huis van het boek en het Noord-Hollands Archief.

In 2022 keurde Metamorfoze een nieuwe aanvraag van het museum goed om een belangrijk deel van de collectie exlibris te conserveren en te digitaliseren. Het betreft ca. 120.000 bladen uit de collectie van Eugène Strens (1899-1980), met werk van bekende moderne kunstenaars. Zoals Jeanne Bieruma Oosting, Jean Cocteau, M.C. Escher, Gustav Klimt en Käthe Kollwitz. Daarnaast wordt ook het persoonlijk archief van Strens en dat van de Nederlandse Exlibris Kring geconserveerd en gedigitaliseerd. Met de digitalisering is een bedrag van ca. € 250.000 gemoeid, dit project wordt in 2025 afgerond.

Medewerker Beheer en Behoud (inclusief Bruiklenen)

Helaas heeft de Koninklijke Bibliotheek per 1 januari de ondersteuning op het gebied van externe bruiklenen opgezegd, waarmee de beherende taken voor het museum zijn toegenomen. Ook moesten we in 2022 na twintig jaar trouwe dienst afscheid nemen van onze bibliotheek en mediatheekmedewerker. Om het hiermee ontstane probleem op te lossen is onze Conservator Tentoonstellingen verhuisd van de afdeling Publiek en Presentatie naar de afdeling Collectie. Hier wordt zij onder andere verantwoordelijk voor in-en uitgaand bruikleenverkeer, daarnaast werkt zij aan het beheer en behoud van de collectie.

Calamiteitenplan Collectie

Huis van het boek beschikt over een calamiteitenplan, waarin de risico's voor gebouw en collectie benoemd zijn. Het plan voorziet in een crisisteam, een Hulpteam Mens en Gebouw, een Hulpteam Collectie en een Hulpteam Pers & Buren.

Collectie-registratie

Van het collectie-registratiesysteem wordt dagelijks een back-up gemaakt die wordt bewaard in de meldkamer van het museum. Een externe back-up van de gegevens is ondergebracht bij het datacenter van Backup-connect.

1.7. Reflectie op het MOIP huisvesting musea, waarbij tevens wordt ingegaan op afwijkingen van dit plan

Het museum hoorde bij invoering van de Erfgoedwet in 2017 bij de musea die voor hun onderhoud afhankelijk bleven van het Rijksvastgoedbedrijf. Deze proef liep eind 2021 formeel af, maar werd toen met een jaar verlengd om de musea en het RVB de kans te geven te ontvlechten.

In 2022 zijn de laatste werkzaamheden die nog op de overlooptijstonden uitgevoerd zoals het vochtprobleem van het koetshuis en de certificering van de brandmeldinstallatie. Voor 2023 zijn afspraken gemaakt met de RVB om nog een keer een vochtmeting uit te voeren voor het koetshuis. Het museum kan hiermee de overlooptijst die in 2017/18 is opgesteld afsluiten. Dit was mede mogelijk dankzij de welwillendheid van de RVB medewerkers waarmee het museum heeft gewerkt.

Daarnaast zijn met het RVB afspraken gemaakt voor de overdracht van alle bij hen aanwezige informatie zoals tekeningen, revisietekeningen enz. aan huis van het boek. Helaas waren zij niet in staat alle gegevens die wij hadden gevraagd te leveren. Blijkbaar zijn die in de loop van de jaren ergens verloren gegaan.

Ter voorbereiding op de verzelfstandiging zijn door het museum de volgende stappen gezet.

- In 2022 is onderzoek gedaan naar geschikte installatiepartners voor het beheer van de museumpannen. Na uitvoerig onderzoek en overleg met andere musea is het gelukt om met drie partners een contract af te sluiten. Hiermee kan het museum voldoen aan de wettelijke verplichtingen. Daarnaast hebben deze partners opdracht gekregen voor het verrichten van preventief onderhoud en zijn er afspraken gemaakt over het verhelpen van storingen. De contracten gaan over:
  - E-contract (elektra)
  - B-contract (bouw)
  - T-contract (transport/liftinstallaties)
- Omdat we van mening zijn dat we zelf niet genoeg bouwtechnische kennis in huis hebben zijn we een contract aangegaan met een erkend Technisch Adviesbureau dat ons adviseert en controle uitvoert op de uitgevoerde werkzaamheden van de installateurs;
- Om een goed overzicht te hebben betreffende huisvesting is een beheerssysteem aangeschaft waar alle huisvestingszaken zoals bouwtekeningen, MJOP, wettelijke verplichtingen, enz. worden opgenomen. Het vullen van dit systeem loopt door in 2023.

Afgelopen zomer (augustus) ontstonden er grote problemen met de klimaatinstallatie (LBK) die de temperatuur en relatieve vochtigheid van onze beide depots in het Koetshuis moet regelen. Om de schade voor de collectie zoveel mogelijk te beperken zijn er door het museum noodvoorzieningen getroffen tot de LBK weer naar behoren kon functioneren. Dit heeft het museum op zich genomen omdat het RVB zich onvoldoende leek te realiseren hoe vitaal de LBK is voor het depot en dus de collectie. Het

duurde erg lang voordat de installatie was gemaakt, dus we hebben lang gebruik gemaakt van de door het museum geregelde vervangende installatie.

In voorgaande jaarverslagen is veelvuldig stilgestaan bij de lastige samenwerking met het Rijksvastgoedbedrijf. Het bedrijf is log en het was soms moeilijk om snel tot een resultaat te komen. We hechten er echter wel waarde aan om hier nogmaals te zeggen dat dit niet op individueel niveau speelde: na de eerste pittige discussies in 2017 hebben we eigenlijk altijd heel plezierig samengewerkt met onze collega's van het Rijksvastgoedbedrijf. We zullen hen dan ook missen, maar kijken er tegelijkertijd naar uit om zelf het onderhoud over te nemen.

Den Haag, d.d. 14-3-2023

Mw. S. Bechtholt

Directeur, bestuurder

Stichting tot Beheer van het Museum van het boek / Museum Meermannno-Westreenianum

Hoofdstuk 2: Prestatieverantwoording

2.1. Activiteiten & bereik (model III)

Uitgangspunt voor de prestatieverantwoording is het activiteitenplan 2021-2024.

De overeengekomen prestaties kunnen als volgt worden weergegeven:

Activiteiten & bereik		2022		Activiteitenplan 2022		2021	
		Aantal tentoon- stellingen	Aantal bezoek	Aantal tentoon- stellingen	Aantal bezoek	Aantal tentoon- stellingen	Aantal bezoek
A	Bezoeken in het museum		12.233		25.000		7.271
B	Bezoeken buiten het museum		8.313		12.500		51.850
			20.546		37.500		59.121
A1	Tijdelijke presentaties grote zalen (totaal 2+3+4+5)	3	12.233		24.500	4	7.271
A2	Reguliere bezoeken		7.967		19.400		5.307
A3	Bezoeken basis en primair onderwijs (bso/po)		3.604		3.750		1.665
A4	Bezoeken voortgezet onderwijs (vo)		614		850		289
A5	Bezoeken mbo/hoger onderwijs (ho)		48		500		10
	Specificatie bezoeken totaal		12.233		24.500		7.271
A6	Gratis bezoeken, waarvan:		2.806		2.100		2.167
	- volwassenen		1.730		250		1.105
	- volwassenen museumnacht		1.036		1.000		1.055
	- jeugd		0		100		0
	- kinderen		40		750		7
A7	Betaalde bezoeken		9.427		22.400		5.104
	- Volbetalend, waarvan:		716		3.600		306
	- volwassenen		602		2.750		293
	- jeugd		16		250		4
	- kinderen		98		600		9
	- Gereduceerd tarief, waarvan:		4.527		9.700		2.415
	- volwassenen, o.a. activiteiten		296		5.500		433
	- jeugd		618		850		294
	- kinderen		3.613		3.350		1.688
	- Museumkaart, waarvan:		4.184		9.100		2.383
	- volwassenen		3.827		8.500		2.010
	- jeugd (junior)		357		600		373
B1	Bezoeken buiten het museum (volw.)		8.313		12.500		51.850

8	Overige bezoeken: Bezoeken website totaal		89.352		116.380		113.433
9	Aantal unieke bezoekers website		34.712		84.640		51.624
	Overige activiteiten	Aantal Activiteiten	Aantal deel- nemers	Aantal Activiteiten	Aantal deel- nemers	Aantal Activiteiten	Aantal deel- nemers
10	School gebonden activiteiten:	213	4.266	245	5.100	79	1.964
11	- waarvan primair onderwijs (po)	180	3.604	180	3.750	66	1.665
12	- waarvan voortgezet onderwijs (vo)	31	614	40	850	12	289
13	- waarvan mbo/hoger onderwijs (ho)	2	48	25	500	1	10
14	Openbare activiteiten	19	1.311	25	985	11	1.249
	- vakantiepas	7	71	0	0	0	0
	- verjaardagen	2	25	6	70	0	0
	- workshops	5	95	18	315	10	194
	- rondleidingen	4	84	0	0	0	0
	- museumnacht	1	1.036	1	600	1	1.055
15	Totaal overige activiteiten (10+14)	232	5.577	270	6.085	90	3.213

Hoofdstuk 3: Jaarrekening 2022

3.1. Inleiding

Deze jaarrekening is de tweede van de cultuursubsidie 2021-2024. De rijkssubsidie voor deze periode is toegekend op basis van de meerjarenbegroting, beleidsvoornemens en prestatieafspraken, zoals die op 30 november 2020 bij het Ministerie van OCW werden ingediend.

Met de brief van het Ministerie van OCW, d.d. 15 september 2020 (referentie 160930/25112150) is voor de jaren 2021-2024 ambtshalve een subsidie verleend van € 854.176 voor publieksactiviteiten per jaar. Conform de brief, d.d. 15 juni 2022 (referentie 175948/32490867) is het jaarlijkse subsidiebedrag verhoogd naar € 903.831.

Met de brief van het Ministerie van OCW, d.d. 21 september 2021 (referentie 160930/29422722) is voor het jaar 2022 ambtshalve een subsidiebedrag verleend van € 114.805 voor collectiebeheer en een subsidiebedrag van € 346.324 voor huisvesting, totaal € 461.129. Conform de brief, d.d. 15 juni 2022 zijn de subsidiebedragen verhoogd naar respectievelijk € 119.003 en € 364.410, totaal € 483.413.

Overzicht instellingssubsidie OCW		Realisatie 2022
		€
Culturele subsidies		
Exploitatiebijdrage, structureel		903.831
Erfgoedwet, collectiebeheer		119.003
Erfgoedwet, huisvesting		364.410
Totale subsidie		1.387.244

De jaarrekening is opgesteld met inachtneming van de bepalingen zoals vastgelegd in het Handboek Verantwoording Cultuursubsidies Instellingen 2021-2024 en in het Handboek Verantwoording Instellingen Erfgoedwetsubsidies 2021-2024.

Verwerking/verdeelsleutels:

De toerekening van baten en lasten aan de museale functies heeft plaatsgevonden conform het kostenplaatsenmodel, waarbij voor iedere museale functie een groep kostenplaatsen is vastgesteld.

De huisvestingssubsidie en -lasten en worden op basis van vierkante meters toegerekend aan de verschillende functies.

De toerekening van de subsidie culturele basisinfrastructuur heeft plaatsgevonden conform de verhouding resultaat voor bestemmingen van de afdelingen ten opzichte van het totale resultaat voor bestemmingen (beiden exclusief exploitatiesubsidie).

De toerekening van het saldo uit bedrijfsvoering (exploitatieresultaat) van de functie algemeen beheer heeft plaatsgevonden conform de verhouding afdelingslasten ten opzichte van totale lasten, exclusief algemene beheerslasten.

Sinds 2003 omvat de jaarrekening van Huis van het boek tevens de balans en winst- en verliesrekening van het Fonds Van Westreenen. De cijfers zijn in de samengevoegde balans en winst- en verliesrekening opgenomen.

3.2. Samengevoegde balans (model I)

(na resultaat bestemming)

ACTIVA	31-12-2022	31-12-2021
Vaste activa	€	€
Immateriële vaste activa	18.891	24.438
Materiële vaste activa	162.948	191.169
Financiële vaste activa	1.101.511	1.278.794
Totale vaste activa	1.283.350	1.494.401
Vlottende activa		
Vorraden	9.388	5.673
Vorderingen	70.127	115.437
<i>Debiteuren</i>	<i>3.193</i>	<i>1.506</i>
<i>Omzetbelasting</i>	<i>25.363</i>	<i>47.595</i>
<i>Overige vorderingen en overlopende activa</i>	<i>41.571</i>	<i>66.336</i>
Effecten	36.365	39.401
Liquide middelen	1.454.099	1.367.182
Totale vlottende activa	1.569.979	1.527.693
TOTALE ACTIVA	2.853.329	3.022.094
PASSIVA		
Eigen vermogen		
Algemene reserve	254.513	263.828
<i>Museum Meermanno</i>	<i>201.457</i>	<i>209.246</i>
<i>Administratie Fonds Museum Meermanno</i>	<i>53.056</i>	<i>54.582</i>
Bestemmingsreserves	1.350.075	1.545.967
Herwaarderingsreserve	0	13
Totale eigen vermogen	1.604.588	1.809.808
Langlopende schulden		
Nog te besteden huisvestingssubsidie OCW	525.585	450.071
Nog te betalen bedragen	122.600	109.400
Investeringsubsidies	121.792	137.034
Totale langlopende schulden > 1 jaar	769.977	696.505
Kortlopende schulden		
Crediteuren	23.618	27.761
Schulden ter zake van belastingen en van premies sociale verzekering	29.046	36.346
Pensioen/WGA	29.857	198
Overige schulden en overlopende passiva	396.243	451.476
Totale kortlopende schulden < 1 jaar	478.764	515.781
TOTALE PASSIVA	2.853.329	3.022.094

In paragraaf 3.5. volgen de specificaties en de bijbehorende toelichtingen op de diverse balansposten.

3.3. Samengevoegde categoriale exploitatierekening (model IIb)

HUIS VAN HET BOEK		Realisatie	Norm	Realisatie
2022		2022	begroting act.plan 2022	2021
	Bezoekersaantallen in het museum	12.233	25.000	7.271
	Bezoekersaantallen buiten het museum	8.313	12.500	51.850
	Totaal	20.546	37.500	59.121
	Publieksinkomsten (1) per bezoeker	€ 7,08	€ 7,50	€ 6,75
	Eigen inkomsten	€	€	€
1	Publieksinkomsten binnenland (2+3)	86.560	187.500	48.310
2	Kaartverkoop	16.166	57.000	9.724
3	Overige publieksinkomsten	70.394	130.500	38.586
4	Publieksinkomsten buitenland (bibl/mediatheek)	0	0	0
5	Totaal publieksinkomsten(1+4)	86.560	187.500	48.310
6	Sponsorinkomsten	0	5.000	0
7	Vergoeding coproducent	0	0	0
8	Totaal overige directe inkomsten	8.771	2.000	3.727
9	Totaal overige directe inkomsten (6+7+8)	8.771	7.000	3.727
10	Totaal directe inkomsten (5+9)	95.331	194.500	52.037
11	Indirecte inkomsten	0	0	0
12	Private middelen - particulieren incl. vrienden	-105.622	83.700	172.037
13	Private middelen bedrijven	0	0	0
14	Private middelen - private fondsen	13.465	202.000	29.667
15	Private middelen - goede doelenloterijen	0	0	0
16	Totaal bijdragen uit private middelen (12+13+14+15)	-92.157	285.700	201.704
17	Totaal eigen inkomsten (10+11+16)	3.174	480.200	253.741
18	Baten in natura	4.400	0	0
	Subsidies			
19	Totaal structureel OCW (20+21+22+23)	1.311.730	1.305.983	1.229.154
20	OCW: Regeling specifiek cultuurbeleid (publieksactiviteiten)	903.831	854.176	871.939
21	OCW: Erfgoedwet onderdeel huisvesting	288.895	339.340	242.410
22	OCW: Erfgoedwet onderdeel collectie	119.004	112.467	114.805
23	OCW: Kaderregeling exploitatiesubsidie onderzoek en wetenschap	0	0	0
24	Totaal structureel provincie	0	0	0
25	Totaal structureel gemeente	0	0	0
26	Totaal structurele publieke subsidie overig	0	0	0
27	Totaal structurele subsidies (19+24+25+26)	1.311.730	1.305.983	1.229.154
28	Totaal (niet-structureel) publieke subsidie overig	98.700	14.500	246.973
29	Totaal subsidies (27+28)	1.410.430	1.320.483	1.476.127
	Totale baten (17+18+29)	1.418.004	1.800.683	1.729.868
	Percentage eigen inkomsten *	0,2%	26,7%	14,7%

		Realisatie	Norm aanvraag act.plan	Realisatie
		2022	2022	2021
	LASTEN	€	€	€
1	Personeelslasten	944.504	922.500	913.251
2	Huisvestingslasten	216.166	339.340	209.169
3	Afschrijvingen	57.656	67.500	51.872
4	Aankopen	37.296	15.000	12.553
5	Overige lasten	362.402	447.600	495.393
5a	Overige collectie	77.497	45.250	67.797
	Activiteitenlasten	181.810	303.000	299.037
5b	Overige publieksactiviteiten	162.047	271.500	287.028
5c	Overige inkopen	19.763	31.500	12.009
5d	Overige algemeen beheer	103.095	99.350	128.559
	Totale lasten (1+2+3+4+5)	1.618.024	1.791.940	1.682.238
6	Saldo uit gewone bedrijfsvoering	-200.020	8.743	47.630
7	Saldo rentebaten/lasten	-5.187	0	-3.856
8	Mutaties aankoopfonds	0	0	0
9	Bijzondere baten en lasten (totaal)	0	0	0
10	EXPLOITATIERESULTAAT (6+7+8+9) voor bestemmingen	-205.207	8.743	43.774

	Verdeling resultaat	Realisatie	Norm aanvraag act.plan	Realisatie
		2022	2022	2021
		€	€	€
	EXPLOITATIERESULTAAT voor bestemmingen	-205.207	8.743	43.774
	<i>Mutatie algemene reserve</i>			
	<i>vanwege dotatie/vrijvallen eigen vermogen:</i>			
	Bestemmingsreserve MM: Vervanging bedrijfsinstallaties	10.681	0	10.681
	Bestemmingsreserve MM: Boekengeluk	7.928	0	-9.078
	Bestemmingsreserve MM: Nalatenschap Boekestein	177.283	-7.500	-88.121
	Totale mutaties posten van het eigen vermogen	195.892	-7.500	-86.518
	Resultaat na mutaties eigen vermogen	-9.315	1.243	-42.744
	Reserve OCW resultaat 2017-2020		0	0
	Exploitatieresultaat NA bestemmingen algemene reserve	-9.315	1.243	-42.744

3.4. Waarderingsgrondslagen

Algemene grondslagen voor de cijfers

Conform de statuten, F179/F694/31003693, versie 6 maart 2016, gepasseerd 31 oktober 2016, artikel 1 draagt de Stichting de naam: Stichting tot Beheer van het Museum van het Boek | Museum Meermanno-Westreenianum. De stichting is gevestigd te 's-Gravenhage en is ingeschreven in het register van de Kamer van Koophandel onder nummer 41158851. De stichting heeft ten doel het bevorderen bij een breed publiek van kennis en belangstelling voor de ontwikkelingen op het gebied van de geschiedenis van boek- en drukkunst op alle aspecten behalve tekstueel inhoudelijke (artikel 2.1).

De jaarrekening is opgesteld met inachtneming van de bepalingen zoals vastgelegd in het Handboek Verantwoording Cultuursubsidies Instellingen 2021-2024 en in het Handboek Verantwoording Instellingen Erfgoedwetsubsidies 2021-2024. Het Ministerie van OCW heeft aansluiting gezocht bij algemeen aanvaarde verslaggevingsgrondslagen zoals vastgelegd in Boek 2, Titel 9 van het Burgerlijk Wetboek (met enkele uitzonderingen) en de RJ 640 van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving. In het handboek zijn voor de musea specifieke modellen opgenomen voor balans en exploitatierekening.

Algemeen

Verslaggevingsperiode:

Het boekjaar loopt van 1 januari 2022 tot en met 31 december 2022. Alle bedragen luiden in euro's.

Vergelijkende cijfers:

De vergelijkende cijfers van het voorgaande boekjaar zijn, waar nodig, slechts qua rubricering voor vergelijkingsdoeleinden aangepast. Dit heeft betrekking op de pensioen/WGA waarbij het saldo aan zowel de debet- als creditzijde met elkaar zijn gesaldeerd.

Gebruik van schattingen:

De opstelling van de jaarrekening vereist dat het management oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herziening van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

Collectie:

De collectie is eigendom van de Staat der Nederlanden en is in beheer gegeven aan het museum. De waarde van de collectie is daarom niet in de balans opgenomen. Het museum draagt zorg voor het beheer van de collectie.

De waardering van activa en passiva, en de bepaling van het resultaat, vinden plaats op basis van historische kosten, tenzij in de onderstaande toelichting anders is vermeld. Baten en lasten worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben. Winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen die hun oorsprong vinden voor het einde van het verslagjaar, worden in acht genomen, indien zij voor het vaststellen van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Grondslagen voor de waardering van activa en passiva

Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa (website en software) worden gewaardeerd op verkrijgingsprijs verminderd met de cumulatieve afschrijvingen volgens vaste percentages van de aanschafwaarden en bijzondere waardeverminderingen. De afschrijvingspercentages zijn vastgesteld op basis van de verwachte economische gebruiksduur. Er wordt afgeschreven van het moment van ingebruikname. De afschrijvingstermijn voor software en de website is vijf jaar.

Materiële vaste activa

Materiële vaste activa worden gewaardeerd op historische kostprijs verminderd met cumulatieve afschrijvingen en bijzondere waardeverminderingen gebaseerd op de verwachte levensduur. Investerings vanaf € 450 worden geactiveerd. De inventaris wordt afgeschreven tot een restwaarde nihil. De afschrijvingstermijnen voor de te onderscheiden activa zijn:

Activa	Jaren
Verbouwing	10
Bedrijfsinstallaties	10-15
Kantoorinventaris	10-20
Kantoormachines en software	5
Winkelrestauratie	10
Presentatiemateriaal	5-20
Beveiliging	10
Technische dienst	5-10
Restauratie- en conserveringsmateriaal	10-20

Voor de investeringen voor veiligheidszorg, educatiezolder en koelinstallatie zijn investeringssubsidies ontvangen. Deze investeringssubsidies zijn op de balans verantwoord onder de langlopende schulden.

Financiële vaste activa

Onder de financiële vaste activa is een vordering uit hoofde van een nalatenschap opgenomen en wordt gewaardeerd tegen de reële waarde. Dit betreft een vordering onder last van levenslang vruchtgebruik van een tweetal vruchtgebruikers. De reële waarde wordt bepaald door de vordering tegen contante waarde te waarderen. In de berekening van de contante waarde is rekening gehouden met de verwachte levensduur van de vruchtgebruikers en een rentevoet van 2%.

Voorraden

De voorraden zijn gewaardeerd tegen inkoopprijs onder aftrek van een eventuele voorziening voor incurantheid.

Vorderingen

De vorderingen worden bij eerste verwerking opgenomen tegen de reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. De reële waarde en geamortiseerde kostprijs zijn gelijk aan de nominale waarde. Noodzakelijk geachte voorzieningen voor mogelijke verliezen als gevolg van oninbaarheid worden in mindering gebracht.

Overige activa en passiva

De overige activa en passiva zijn, tenzij anders vermeld, gewaardeerd op nominale waarde.

Effecten

De onder de vlottende activa opgenomen effecten worden gewaardeerd tegen beurswaarde, waarbij het verschil tussen verkrijgingprijs en de beurswaarde wordt opgenomen in een herwaarderingsreserve.

Liquide middelen

De liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Bestemmingsfondsen

Een eventuele onderbesteding van de ontvangen subsidies worden in het desbetreffende boekjaar gedoteerd aan het bestemmingsfonds.

Bestemmingsreserves

Een door het bestuur aangebrachte beperking in de reserves wordt aangeduid als bestemmingsreserve.

Herwaarderingsreserve effecten

Herwaardering van de effecten als gevolg van een beurswaarde die hoger is dan de historische aanschafprijs, worden rechtstreeks verwerkt in de herwaarderingsreserve effecten.

Langlopende schulden

Onder de langlopende schulden zijn ontvangen investeringssubsidies verantwoord die zijn ontvangen voor investeringen in bepaalde activa. Aan de investeringssubsidie wordt jaarlijks een bedrag onttrokken/gedoteerd gelijk aan de mutatie in de activa

waarop deze investeringssubsidie betrekking heeft. Tevens zijn onder deze post de overige en overlopende passiva met een langlopend karakter opgenomen.

Kortlopende schulden

De kortlopende schulden worden gewaardeerd op de nominale waarde.

Grondslagen voor de resultaatbepaling

Baten

De baten betreffen directe exploitatieopbrengsten van het museum en de ontvangen subsidies van het Ministerie van OCW en derden. Schenkingen van museale objecten worden na taxatie en ondertekening van notariële koop- en schenkakten in de jaarrekening verantwoord als overige private subsidies. Voor hetzelfde bedrag zijn deze schenkingen verwerkt in de aankoopkosten voor boeken.

Toerekening:

De baten en lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn verwezenlijkt. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het verslagjaar, worden in acht genomen, indien zij voor het vaststellen van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Lasten

De kosten worden bepaald op historische basis en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Pensioenen

Museum Meermanno is aangesloten bij het pensioenfonds Zorg & Welzijn. De door het fonds verzorgde pensioenregeling is een toegezegde pensioenregeling. De stichting verwerkt de toegezegde pensioenregeling als een toegezegde bijdrageregeling waardoor de pensioenlasten in de jaarrekening gelijk zijn aan de betaalde premies aan het fonds. Dit betekent tevens dat niet alle mogelijke risico's verbonden aan deze regeling in de balans tot uitdrukking zijn gebracht.

Afschrijvingen

Afschrijvingen worden berekend op basis van de verkrijgingsprijs. Afschrijvingen vinden plaats volgens de lineaire methode op basis van de geschatte levensduur.

3.5. Toelichting op de balans

3.5.1. Materiële vaste activa

VERLOOPSTAAT IMMATERIELE EN MATERIELE VASTE ACTIVA	Software en website	Totaal immateriële vaste activa	Ver- bouw- ing	Bedrijfs- installaties	Andere vaste bedrijfs- middelen	Totaal materiële vaste activa	Totaal vaste activa
	€	€	€	€	€	€	€
Aanschafwaarde	27.735	27.735	327.819	325.815	965.410	1.619.044	1.646.779
Cumulatieve afschrijvingen 31-12-2021	-3.297	-3.297	-293.394	-239.820	-894.661	1.427.875	-1.431.172
Boekwaarde 1-1-2022	24.438	24.438	34.425	85.995	70.749	191.169	215.607
Investerings	0	0	0	0	23.888	23.888	23.888
Afschrijvingen 2022	-5.547	-5.547	-8.602	-17.713	-25.794	-52.109	-57.656
Desinvesteringen	0	0	0	0	0	0	0
Bijzondere waardeverminderingen	0	0	0	0	0	0	0
Overig	0	0	0	0	0	0	0
Boekwaarde 31-12-2022	18.891	18.891	25.823	68.282	68.843	162.948	181.839
Aanschafwaarde	27.735	27.735	327.819	325.815	989.298	1.642.932	1.670.667
Cumulatieve afschrijvingen	-8.844	-8.844	-301.996	-257.533	-920.455	1.479.984	-1.488.828
Boekwaarde 31-12-2022	18.891	18.891	25.823	68.282	68.843	162.948	181.839

SPECIFICATIE ANDERE VASTE BEDRIJFSMIDDELEN	Kantoor- inventaris	Winkel- restau- ratie	Kantoor machines/ software	Presen- tatie- mat.	Bevei- liging	Tech- nische dienst	Res- tau- ratie	Totaal
	€	€	€	€	€	€	€	€
Aanschafwaarde 1-1-2022	259.595	78.849	186.769	351.034	61.249	3.336	24.579	965.410
Cumulatieve afschrijvingen 31-12-2021	-255.639	-78.849	-152.876	-335.515	-45.875	-1.328	-24.579	-894.661
Boekwaarde 1-1-2022	3.956	0	33.893	15.519	15.374	2.008	0	70.749
Investerings	1.145	0	8.442	0	0	0	14.301	23.888
Afschrijvingen 2022	-614	0	-13.430	-4.058	-5.025	-522	-2.145	-25.794
Desinvesteringen	0	0	0	0	0	0	0	0
Bijzondere waardeverminderingen	0	0	0	0	0	0	0	0
Overig	0	0	0	0	0	0	0	0
Boekwaarde 31-12-2022	4.487	0	28.905	11.461	10.349	1.486	12.156	68.843
Aanschafwaarde 31-12-2021	260.740	78.849	195.211	351.034	61.249	3.336	38.880	989.298
Cumulatieve afschrijvingen	-256.253	-78.849	-166.306	-339.573	-50.900	-1.850	-26.724	-920.455
Boekwaarde 31-12-2022	4.487	0	28.905	11.461	10.349	1.486	12.156	68.843

Investerings	2022
	€
Ziaja: hardware	4.833
Douwe Egberts: barista apparaat	3.609
	8.442
Kantoorinventaris: Back Quality Ergonomics-Kinnarps bureaustoel	1.145
Restauratiemateriaal:	
Hafo: Fuijfilm	5.781
M. Mayer: conservation copystand	8.520
	23.888

De verzekerde waarde van de bedrijfsinventaris is op 2 juni 2020 vastgesteld op € 1.650.000 (Zie taxatierapport Troostwijk, nr. 229861-02-0). Het taxatierapport heeft een geldigheidsduur van drie jaar.

3.5.2. Financiële vaste activa

Onder de financiële vaste activa is een vordering inzake een nalatenschap opgenomen. Dit betreft een vordering onder last van levenslang vruchtgebruik van een tweetal vruchtgebruikers. Deze vordering heeft een overwegend langlopend karakter en is gewaardeerd tegen contante waarde, rekening houdend met de verwachte levensduur van de vruchtgebruikers en een rentevoet van 2%. Per 31 december 2022 heeft een herwaardering plaatsgevonden ad € -194.002. De vordering heeft een waarde van € 1.084.792.

MUSEUM MEERMANN NALATENSCHAP MEVROUW G.A. BOEKESTEIN VORDERING PER 31 DECEMBER 2022					
	Geboorte- jaar	Leeftijd 31-12-22	Levens- verwachting (Bron: CBS)	Depot	Rente 2,00% CW
Vruchtgebruikers				2022	
Mevrouw A.G. Boekestein	1924	98	2,19	642.708	615.431
De heer K.S. Chong	1942	80	8,33	573.254	486.080
Stand 2022				1.215.962	1.101.511
Mutatie 2022					-177.283
Stand 2021					1.278.794
Saldi zijn ontleend aan de opgaven van de abn amro aangaande de portefeuilles aandelen/obligaties en liquiditeiten.					

3.5.3. Vlottende activa

I. Voorraden

De aanwezige voorraad is geïnventariseerd en betreft boeken, catalogi, vouwbladen, ansichtkaarten en overige winkelvoorraad.

Voorraden	31-12-2022	31-12-2021
	€	€
Voorraden	25.074	20.103
Voorziening incurante voorraden	-15.686	-14.430
Totaal	9.388	5.673

II. Vorderingen

Het openstaande bedrag aan debiteuren betreft budgetbijdragen voor projecten/tentoonstellingen, geleverde scans en foto's vanuit de bibliotheek en mediatheek evenals georganiseerde groepsontvangsten ten behoeve van educatie en evenementen.

Debiteuren	31-12-2022	31-12-2021
	€	€
Educatieve groepen	295	235
Evenementen	2.898	968
Reizende tentoonstellingen	0	303
Totaal	3.193	1.506

Overige vorderingen en overlopende activa	31-12-2022	31-12-2021
	€	€
Museumkaartvergoeding december	1.683	830
Museumkaartvergoeding nabetaling	4.185	1.370
Stichting Vrienden digitaliseringsproject	586	6.000
Rente	52	0
PBF Cultuurfonds tentoonstelling Groeten uit de Oriënt	15.000	15.000
RVO TVL Q4	0	2.091
Bureau Metamorfoze Typografen	0	24.497
Nog te ontvangen bedragen	21.506	49.788
Betaalde kosten volgende jaren	17.262	13.825
Vooruitbetaalde bedragen	17.262	13.825
Kruisposten/pin	79	0
	38.848	63.613
Nog te ontvangen bedragen Administratiefonds	2.723	2.723
Totaal	41.571	66.336

3.5.4. Effecten

Op de balans is een bedrag van € 36.365 opgenomen voor effecten, die het huidige restant van het vermogen van baron Van Westreenen van Tiellandt vertegenwoordigen. In 2023 worden de effecten afgewikkeld.

3.5.5. Liquide middelen

De liquide middelen staan ter vrije beschikking van de stichting en zijn direct opeisbaar. Onder deze post is opgenomen:

Liquide middelen	31-12-2022	31-12-2021
	€	€
ING, betaalrekening	1.037.870	951.439
ING, spaarrekening	28.994	29.085
ING, kwartaalrekening	372.616	373.784
Kasgeld	613	357
	1.440.092	1.354.665
ABN-AMRO, bestuurrekening, Administratiefonds	14.007	12.517
Totaal	1.454.099	1.367.182

3.5.6. Eigen Vermogen

Eigen Vermogen	Balans 31-12-2022	Resultaat- Bestemming 2022	Directe vermogens- mutatie 2022	Balans 31-12-2021
	€	€	€	€
Algemene reserve	254.513	-9.315	0	263.828
Bestemmingsreserves	1.350.075	-195.892	-13	1.545.980
Totaal	1.604.588	-205.207	-13	1.809.808

De componenten van het Eigen Vermogen worden hieronder afzonderlijk toegelicht.

I. Algemene reserve

Algemene reserve Specificaties	Balans 31-12-2022	Resultaat- Bestemming 2022	Directe vermogens- mutatie 2022	Balans 31-12-2021
	€	€	€	€
Huis van het boek Museum Meermanno	201.457	-7.789	0	209.246
Administratie Fonds Museum Meermanno	53.056	-1.526	0	54.582
totaal	254.513	-9.315	0	263.828

II. Bestemmingsreserves

In het onderstaand schema worden de mutaties in de bestemmingsreserves weergegeven.

Bestemmingsreserves Specificaties	Balans 31-12-2022	Resultaat- Bestemming 2022	Directe vermogens- mutatie 2022	Balans 31-12-2021
	€	€	€	€
Vervangingsreserve bedrijfsinstallaties	111.497	-10.681	0	122.178
Boekengeluk	137.067	-7.928	0	144.995
Nalatenschap Boekestein	1.101.511	-177.283	0	1.278.794
totaal	1.350.075	-195.892	0	1.545.967

III. Herwaarderingsreserve

Herwaarderingsreserve Specificatie	Balans 31-12-2022	Resultaat- Bestemming 2022	Directe vermogens- mutatie 2022	Balans 31-12-2021
	€	€	€	€
Effecten 7,5% Nederland 1993/2023	0	0	-13	13
totaal	0	0	-13	13

Vervangingsreserve bedrijfsinstallaties: Met de brief van het Ministerie van OCW, 16 december 2004, met kenmerk DCE/04/56335, is per 1 januari 2005 de overdracht van de bedrijfsinstallaties in economische en juridische eigendom overgedragen aan Museum Meermanno. De 'om niet' verkregen bedrijfsinstallaties zijn gewaardeerd tegen een getaxeerde waarde bij overdracht en opgenomen in de activa. Aan de passiefzijde van de balans is voor dezelfde waarde een bestemmingsreserve gevormd. De waarde bedroeg per 1-1-2006 € 159.975 en een eenmalig startbudget van € 36.200, totaal € 196.175. Hieronder volgt een specificatie van de reserve Bedrijfsinstallaties:

Specificatie reserve Bedrijfsinstallaties	Balans 31-12-2022	Balans 31-12-2021
	€	€
Getaxeerde waarde 1-1-2016	159.975	159.975
Startbudget 2016	36.200	36.200
Waarde	196.175	196.175
Boekverliezen:		
Telefooncentrale 2008	-18.600	-18.600
Voorportaal 2009	-3.333	-3.333
Boekverliezen	-21.933	-21.933
Cumulatieve afschrijvingen t/m 2021	-52.064	-41.383
Afschrijvingen 2021	-10.681	-10.681
Afschrijvingen tot en met 2021	-62.745	-52.064
Balans 31-12-2021	122.178	132.859
Afschrijvingen 2022	-10.681	-10.681
Balans 31-12-2022	111.497	122.178

Reserve Boekengeluk: heeft tot doel de zichtbaarheid van het museum en de collectie in stand te houden door middel van vier pijlers:

- Collectie: verwerven, ontsluiten;
- Collectie: restaureren, conserveren;
- Presentatie: het presenteren van de collectie;
- Educatie: het presenteren en ontsluiten van de collectie voor de jeugd.

Hieronder volgt een specificatie van de reserve Boekengeluk:

Specificatie reserve Boekengeluk	Balans 31-12-2022	Begroting 2022	Balans 31-12-2021
	€	€	€
Saldo begin boekjaar	144.995		135.917
Donaties vijfjaarlijkse gift in geld	3.865	10.000	2.670
Donaties Boek zoekt Vrouw	10.094	15.000	9.875
Schenking collectie Nieuwe Haven	4.400	0	0
totaal bijdragen	18.359	25.000	12.545
Afschrijvingskosten Boekengeluk (boekwaarde van de investeringen € 15.006)	4.207	4.200	3.331
Verwerving collectie Nieuwe Haven	22.000	0	0
Overige lasten Boekengeluk	81	2.000	136
totaal lasten	26.287	6.200	3.467
Onttrekking / dotatie reserve boekengeluk	-7.928	18.800	9.078
Waarde reserve Boekengeluk	137.067		144.995

In de waarde van reserve Boekengeluk is een nog te besteden bedrag geormerkt voor zowel uitgaven aan projecten van jonge vormgevers/kunstenaars die in de afrondingsfase van hun opleiding zijn of aan het begin staan van hun carrière, als voor uitgaven voor het aankoopbudget, voor de aankoop van het werk van jong talent.

Bestedingsoverzicht bijdragen familie Cox	31-12-2022
	€
Ontvangen giften (2014-2018)	50.000
TT Declaring reason (2017) iswm KABK eerste jaars kunstenaars	-10.000
Boekpresentatie Reviving Type	-2.000
Bijdrage productie boek Reviving Type	-6.500
Aankoop/restauratie door Willemieke van den Brink (2014/2015)	-8.600
Bijdrage presentatie kunstenaars Maria Veronica TT Dignidad	-6.500
Aankoop/Woord Beeld	-500
Aankoop/Gossip	-1.000
Nog te besteden	14.900
<i>Nog te besteden conform toezegging aankoopbudget collectie</i>	

Nalatenschap mw. G.A. Boekestein:

In 2014 is de nalatenschap van mevrouw G.A. Boekestein aanvaard onder last van vruchtgebruik. De nalatenschap is belegd in aandelen (twee coin depots). De waarde per 31-12-2022 bedraagt € 1.215.962 (eind 2021: € 1.436.349). Rekening houdend met de levensverwachting van de vruchtgebruikers en een rentevoet van 2% wordt een waarde opgenomen van € 1.101.511 (eind 2021: € 1.278.794). De belegging alsmede het rendement komt ten bate van de nog levende vruchtgebruikers. Indien de nalatenschap door overlijden van een van hen of beiden zal vrijkomen voor het museum, zal het rendement van deze aandelen jaarlijks ten bate van het museum worden aangewend aan de volgende doelen: collectie-uitbreiding en behoud en beheer van de bestaande collectie, het presenteren van de collectie tijdens vaste en tijdelijke presentaties en het aanwenden van de collectie voor educatief gebruik.

Herwaarderingsreserve effecten:

Tot en met 2021 werd de herwaarderingsreserve opgenomen onder de bestemmingsreserve. Vanaf 2022 wordt de herwaarderingsreserve en de vergelijkende cijfers opgenomen onder de herwaarderingsreserve effecten. De waarde van de effecten is ten opzichte van 2021 met € 3.036 gedaald. Een bedrag van € 13 wordt in mindering gebracht op de herwaarderingsreserve en het restant € 3.023 is opgenomen onder de rentekosten in de exploitatie.

3.5.7. Langlopende schulden

I. Nog te besteden huisvestingssubsidie OCW

Nog te besteden huisvestingssubsidie OCW Specificatie	Balans 31-12-2022	Balans 31-12-2021
	€	€
Saldo beginbalans	450.071	346.157
Huisvestingssubsidie OCW	364.409	346.324
Onttrekking wegens investeringen (onder investeringssubsidie OCW)	0	0
Onttrekkingen (lasten):	234.605	195.274
- Toeslagen Rijksvastgoedbedrijf: rente, aflossing	65.458	65.162
- Toeslagen Rijksvastgoedbedrijf: heffingen en opslagen	39.767	38.835
- OZB en waterschap	5.513	5.706
- Loonkosten eigen organisatie beheer en onderhoud	47.729	33.241
- Verzekeringen	6.132	5.688
- Afschrijving op investeringen (bekostigd uit huisvestingssubsidie OCW)		
- Kosten dagelijks onderhoud	70.006	46.642
- Overige huisvestingskosten (eigenaarszaken, advieskosten inspecties e.d.)	29.290	47.136
- doorbelasting algemene ruimte	29.290	47.136
Totaal onttrekkingen	263.895	242.410
Toevoegingen (baten):		
- vrijval investeringssubsidie OCW (bekostigd uit huisvestingssubsidie OCW)	0	0
- Overige baten	0	0
Totaal toevoegingen	0	0
Saldo huisvestingssubsidie (subsidie OCW -/- onttrekkingen + toevoegingen)	550.585	450.071
Besteed aan publieks- en collectiefunctie	25.000	0
Saldo eindbalans	525.585	450.071
Saldo beginbalans	450.071	346.157
Mutatie 2022/2021	75.514	103.914
Saldo eindbalans	525.585	450.071

Besteed aan publieks- en collectiefunctie: de kosten voor energie bedragen dit jaar € 72.118 (eind 2021: € 44.392). Een verhoging van € 27.726 (37,5%). De kosten worden voor 50% toegerekend aan de publieksfunctie en 50% toegerekend aan de collectiefunctie.

Mutatie 2022: in de baten is het ontvangen OCW subsidiebedrag voor huisvesting ad € 364.409 verminderd met € 75.514. Dit laatste bedrag is toegevoegd aan de langlopende schulden. Hierdoor is een bedrag van € 288.895 is opgenomen in de baten en tevens uitgegeven aan € 216.166 huisvestingslasten, € 47.729 loonkosten eigen organisatie beheer en behoud en € 25.000 besteding aan publieks- en collectiefunctie.

II. Nog te betalen bedragen

Nog te betalen bedragen Specificaties	Balans 31-12-2022	Resultaat- Bestemming 2022	Balans 31-12-2021
	€	€	€
Brandveiligheid	109.400	0	109.400
Collectie album De Nieuwe Haven	13.200	13.200	0
totaal	122.600	13.200	109.400

Brandveiligheid: Naar aanleiding van de Schipholbrand in 2005 heeft het Rijksvastgoedbedrijf een brandscan uitgevoerd. Om aan brandveiligheidseisen te voldoen, heeft het Ministerie van OCW, brief 15 maart 2016, ref.nr. 892436 een bedrag van € 130.000 ter beschikking gesteld. In 2020/2021 is een bedrag van € 20.600 uitgegeven.

Collectie album De Nieuwe Haven: dit album is het museum geschonken. De waarde van het album is getaxeerd en conform een overeenkomst van koop en verkoop opgenomen. De koopwaarde ter waarde van € 22.000 is geheel opgenomen in de lasten en schenking valt in vijf jaren vrij op de langlopende schuld.

III. Investeringsubsidies veiligheidszorg, educatie zolder, conservation copystand en klimaatinstallatie

Vanaf 1995 worden ontvangen subsidies en bijdragen voor in de balans geactiveerde projectinvesteringen aan de investeringsubsidies toegevoegd. De jaarlijkse vrijval uit de investeringsubsidies is gelijk aan de afschrijving op de met subsidies en bijdragen gefinancierde activa.

Investeringsubsidies veiligheidszorg	31-12-2022	31-12-2021
	€	€
Saldo begin boekjaar	89.931	104.002
Af: afschrijvingen	-14.222	-14.071
Saldo einde boekjaar	75.709	89.931

Investeringsubsidies educatie zolder	31-12-2022	31-12-2021
	€	€
Saldo begin boekjaar	27.410	36.011
Af: afschrijvingen	-8.601	-8.601
Saldo einde boekjaar	18.809	27.410

Investeringsubsidies conservation copystand	31-12-2022	31-12-2021
	€	€
Saldo begin boekjaar	0	0
Bij: dotatie	14.459	
Af: afschrijvingen	-2.303	0
Saldo einde boekjaar	12.156	0

Investeringsubsidies koelinstallatie	31-12-2022	31-12-2021
	€	€
Saldo begin boekjaar	19.694	24.269
Af: afschrijvingen	-4.574	-4.575
Saldo einde boekjaar	15.120	19.694

Totaal investeringsubsidies	31-12-2022	31-12-2021
	€	€
Saldo begin boekjaar	137.034	164.282
Bij: dotatie	14.459	
Af: afschrijvingen	-29.701	-27.248
Saldo einde boekjaar	121.792	137.034

Investeringsubsidie veiligheidszorg:

Bij brief van 7 februari 2018 (ref. DUO/BNB-2018/4219M) is besloten de vierjaarlijkse instellingssubsidie 2013-2016 niet te verlagen. De niet bestede reservering ad € 107.590 dient te worden opgenomen als langlopende investeringsubsidie OCW. Op het moment dat de afschrijvingskosten vrijvallen, worden de baten opgenomen onder de publieke subsidie overig.

Investeringsubsidie educatiezolder:

In 2015 heeft het museum aanpassingen verricht op de educatiezolder van het museum. Hiermee is de ruimte geschikter gemaakt voor de educatieve programma's die daar worden gegeven. Bijdragen ad € 79.000 van private fondsen zijn opgenomen als een investeringsubsidie. Op het moment dat de afschrijvingskosten vrijvallen, worden de baten opgenomen onder de private middelen (private fondsen).

Investeringsubsidie conservation copystand

In 2022 heeft de Stichting 's-Gravenhaags Ondersteuningsfonds een bijdrage verleend van € 17.020 voor de aankoop van een copystand. Een bedrag van € 2.561 is gebruikt voor andere activiteiten van het museum. Het restant ad € 14.459 is opgenomen als investeringsubsidie.

Investeringsubsidie koelinstallatie:

In 2015 heeft het Ministerie van OCW, brief 20-4-2015, ref.nr. 739655 een bedrag van € 46.000 ter beschikking gesteld voor het aanpassen van de klimaatinstallatie in het depot. Dit bedrag is in 2015 opgenomen onder de nog betalen bedragen. In 2016 is voor dit bedrag een activum opgenomen. De bijdrage wordt opgenomen in een investeringsubsidie. Op het moment dat de afschrijvingskosten vrijvallen, worden de baten opgenomen onder de publieke subsidie overig.

3.5.9. Kortlopende schulden

I. Crediteuren:

Onder crediteuren zijn bedragen opgenomen t.b.v. de nog niet betaalde facturen op 31 december 2022, totaal € 23.618.

II. Overige schulden en overlopende passiva:

Onder deze post is opgenomen:

Overige schulden en overlopende passiva	31-12-2022	31-12-2021
	€	€
Vooruit ontvangen bedragen	470	0
Nog te betalen vakantiegeld	30.006	30.433
Reservering vakantiedagen	34.692	32.567
Nog te betalen lonen	0	1.146
subtotaal	65.168	64.146
Nog te betalen huisvestingskosten	31.758	0
Nog te betalen bedragen	58.211	34.838
Lening/Schenking collectie album De Nieuwe Haven	4.400	0
Vooruit ontvangen bijdrage fam. Schreuder	6.198	10.512
Vooruit ontvangen bijdrage Stichting Grafivisie	21.630	21.630
Vooruit ontvangen bijdrage Stichting Primrose	23.084	23.084
Vooruit ontvangen OCW subsidie conservator	4.680	4.680
Vooruit ontvangen RVO TVL Q3-2021	0	342
Vooruit ontvangen NOW4	0	102.861
Vooruit ontvangen NOW5	0	85.719
Vooruit ontvangen NOW6	0	82.530
Vooruit ontvangen NOW7	0	21.088
Vooruit ontvangen NOW8	87.555	0
Metamorfoze: Archieven Strens	93.520	0
subtotaal	331.036	387.284
Overige schulden en overlopende passiva Meermannoo	396.204	451.430
Nog te betalen bedragen Administratiefonds	39	46
Totaal overige schulden en overlopende passiva	396.243	451.476

Lening/schenking collectie album De Nieuwe Haven: dit album is het museum geschonken. De waarde van het album is getaxeerd en conform een overeenkomst van koop en verkoop opgenomen. De koopwaarde ter waarde van € 22.000 is geheel opgenomen in de lasten. De schenking valt in vijf gelijke jaren ad € 4.400 vrij.

Bijdrage mevr. Schreuder: bij notariële akte een periodieke gift ad € 10.000 per jaar gedurende 10-7-2017 t/m 1-7-2022, totaal € 50.000. De schenking is bestemd voor de (financiering van de) en ontsluiting van het archief van Helmut Salden, graficus. In 2022 is een bedrag van € 4.314 uitgegeven. Saldo 31 december 2022 € 6.198.

Stichting Grafvisie: Op 7 november 2016 heeft de Stichting Grafvisie een bedrag van € 26.000 toegekend voor een reizend tentoonstellingsproject, waarvan € 4.370 besteed is aan project Helmut Salden in 2020. Saldo per 31 december 2022 € 21.630.

Stichting Primrose: Op 27 december 2018 heeft het bestuur van de Stichting Primrose besloten het museum een bedrag van € 40.000 te schenken. De bestemming van dit bedrag is voor het verbeteren van de toegankelijkheid en presentatie van de collectie. In 2019 is € 5.405 uitgegeven in een voortraject herinrichting van de vaste opstelling. Ontwerpkosten zijn gemaakt door Studio Louter ad € 11.511 in 2020. Saldo 31 december 2022 € 23.084.

Conservator: Conform de brief van het Ministerie OCW d.d. 5 december 2014, ref.nr. 689965 is een bedrag toegekend van € 40.000 voor kosten die Huis van het boek heeft vanwege de intensieve samenwerking met KB, nationale bibliotheek. In 2014 is hiervan € 20.000 in baten opgenomen. De baten worden genomen in het jaar, waarin de uitgaven worden gerealiseerd. In 2015 is € 10.000 in de baten opgenomen en in 2016 € 2.500. Het restant ad € 7.500 wordt gepresenteerd als kortlopende schuld. Ingevolge de e-mail d.d. 1-2-2019 van OCW is het bedrag vrij besteedbaar. In 2021 is € 2.820 uitgegeven voor de inhuur van een conservator. Saldo 31 december 2022 € 4.680.

Tijdelijke noodmaatregel overbrugging voor werkgelegenheid (NOW): om de financiële gevolgen van het coronavirus deels op te vangen, heeft de overheid genoemde regelgeving ter ondersteuning aangeboden. De regelgeving verdeelt zich over verschillende tijdvakken. Hiermee zou een groot deel van de loonkosten kunnen worden doorbetaald. Het museum heeft in 2022 een voorschot ontvangen van € 87.555. De definitieve vaststelling zal in 2023 plaatsvinden.

3.6. Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen

Niet in de balans opgenomen rechten

In 2014 ontving Museum twee erfenissen:

- De heer Cox bedacht Museum Meermanno met een bedrag van € 50.000 dat over een periode van vijf jaar door de zoon en dochter zal worden geschonken. Overeengekomen is dat dit bedrag ten bate van de collectie en de presentatie van jong talent zal worden aangewend. De baten en lasten worden geregistreerd binnen de bestemmingsreserve Boekengeluk. Tot en met 2022 is hiervan € 35.100 uitgegeven. Saldo 31 december 2022 € 14.900.
- De tweede erfenis kwam van mevrouw G.A. Boekestein. Zij stelde Museum Meermanno als hoofderfgenaam aan in haar testament voor een bedrag van € 1.795.000 minus kosten, waarvan een effectenportefeuille van € 1.330.000 onder de bepaling dat er twee vruchtgebruikers levenslang gebruik mogen maken van het rendement.

Met toestemming van de Raad van Toezicht heeft de directeur beide erfenissen in dankbaarheid aanvaard.

Niet in de balans opgenomen verplichtingen

De huursom van 2019 betreffende Prinsessegracht 30 en 31, en de Jan Evertstraat 17-17a bedroeg € 65.217, inclusief allonges, exclusief servicekosten. De huurcontracten van de Prinsessegracht 30 en 31 en Jan Evertstraat 17-17a lopen tot 31 december 2028.

3.7. Toelichting op de categoriale exploitatierekening

3.7.1. Directe inkomsten

De opbrengsten zijn in de baten opgenomen en de inkomsten zijn in de overige lasten opgenomen.

Publieks- en directe inkomsten	Realisatie 2022	Begroting 2022	Realisatie 2021
	€	€	€
Kaartverkoop	16.166	57.000	9.724
Overige publieksinkomsten:	70.394	130.500	38.586
- Museumkaartvergoeding	27.452	43.000	14.554
- Verkopen winkel	7.004	25.000	8.524
- Opbrengst evenementen	12.621	23.000	3.365
- Reizende tentoonstellingen/projecten	500	6.500	1.405
- Educatie buiten de deur	0	2.500	0
- Educatie school gebonden groepen	17.727	23.000	9.257
- Educatie overige groepen	4.566	3.000	1.079
- Mediatheek/bibliotheek	0	500	0
- Horeca en consumpties	524	4.000	402
Totaal publieksinkomsten	86.560	187.500	48.310
Sponsorinkomsten	0	5.000	0
Overige directe opbrengsten algemeen beheer	8.771	2.000	3.727
Overige inkomsten	8.771	7.000	3.727
Publieks- en directe inkomsten	95.331	194.500	52.037

Publieksinkomsten

De opbrengsten van de entreegelden, Museumkaarten, winkel en catalogi zijn ontleend aan het kassaregistratiesysteem Ticket Team en het registratiesysteem Smart Event Manager (SEM).

Overige inkomsten

De overige directe opbrengsten algemeen beheer hebben betrekking op doorberekende kosten, voornamelijk aan de Stichting Vrienden Museum Meermanno.

3.7.2. Bijdragen uit private middelen

Eigen inkomsten	Realisatie 2022	Begroting 2022	Realisatie 2021
	€	€	€
Vijfjaarlijkse periodieke giften in geld boekengeluk	3.865	10.000	2.670
Adoptie 'Boek zoekt vrouw' en 'Boekje zoekt jou'	10.094	15.000	9.875
Overige particulieren en vrienden	-119.581	58.700	159.492
Particuliere nalatenschap mw. Boekestein	-177.283	7.500	88.121
Particulier legaat dhr. Gorissen	29.188	15.000	0
Particuliere schenking collectie Officina Bodoni	0	0	34.308
Particuliere gift t.b.v. collectie H. Salden	4.314	0	9.488
Stichting Vrienden Museum Meermanno	24.200	36.200	27.575
<i>bijdrage leeslint</i>	9.200	9.200	9.200
<i>bijdrage administratie</i>	0	2.000	0
<i>bijdrage aankopen</i>	15.000	15.000	12.375
<i>bijdrage activiteiten</i>	0	10.000	6.000
totaal particulieren inclusief vrienden	-105.622	83.700	172.037
Private middelen - private fondsen			
Begroting TT op- en afbouw, marcom en educatie	0	173.500	0
Stichting 's-Gravenhaags Ondersteuningsfonds boekhandelaren	2.561	0	6.066
Prins Bernhard Fonds (Groeten uit de Oriënt)	0	0	15.000
Vrijval investeringssubsidies Educatie Zolder	8.601	8.500	8.601
Vrijval investeringssubsidie conservation copystand	2.303	0	0
Vrijval investeringssubsidies herinrichting	0	20.000	0
totaal private middelen – private fondsen	13.465	202.000	29.667
Totaal eigen inkomsten	-92.157	285.700	201.704

Particuliere nalatenschap mw. Boekestein: door dalende koersresultaten zijn de waarden van de twee aandelendepots naar beneden bijgesteld met € -177.283 en zijn conform de opgaven van notaris Van Buttingha Wichers.

Particuliere gift t.b.v. collectie Salden: Eind 2017 is een gift ad € 50.000 aanvaard voor het ontsluiten van de collectie Helmut Salden, graficus. De gift wordt in vijf jaar (2018 t/m 2022) ad € 10.000 per jaar ontvangen.

Stichting Vrienden: De Stichting Vrienden Museum Meermanno heeft bijgedragen aan het magazine *Leeslint* ad € 9.200, het verwerven van museale objecten ad € 15.000.

Stichting 's-Gravenhaags Ondersteuningsfonds

In 2022 heeft de stichting een bijdrage verleend van € 17.020 voor de aankoop van een conservation copystand. Een bedrag van € 14.459 is opgenomen als investeringssubsidie, het restant ad € 2.561 is opgenomen onder de private middelen.

Vrijval investeringssubsidies Educatie Zolder: Voor 'Meer en nieuw publiek voor de educatiezolder' zijn bijdragen ontvangen van Stichting 's-Gravenhaags Ondersteuningsfonds voor Boekhandelaren en Uitgevers, Stichting Boschuyzen, VSB Fonds en Fonds 1818, totaal € 79.000. Dit bedrag wordt gepresenteerd als een investeringssubsidie op de balans. De investeringen die hier tegenover staan, zijn opgenomen onder de materiele vaste activa. De vrijval van deze investeringssubsidie vindt tegelijk plaats met de afschrijvingskosten, die worden gepresenteerd in de overige subsidies/bijdragen. Afschrijvingen en vrijval vinden plaats vanaf 2016.

3.7.3. Baten in natura

Baten in natura	Realisatie 2022	Begroting 2022	Realisatie 2021
	€	€	€
Schenking/lening collectie Nieuwe Haven	4.400	0	0

Schenking collectie album De Nieuwe Haven: dit album is het museum geschonken. De waarde van het album is getaxeerd en conform een overeenkomst van schenking en lening opgenomen. De koopwaarde ter waarde van € 22.000 is geheel opgenomen in de lasten. De schenking valt in vijf gelijke jaren ad € 4.400 vrij.

3.7.4. Subsidie OCW

De normbegroting 2022 is ontleend aan de meerjarenbegroting 2021-2024.

Overzicht instellingssubsidie OCW	Realisatie 2022
	€
Culturele basisinfrastructuur	
Exploitatiebijdrage, structureel	903.831
Erfgoedwet, collectiebeheer	119.004
Erfgoedwet, huisvesting	364.409
Totale subsidie	1.387.244
Af: Nog te besteden huisvestingslasten	75.514
Opgenomen structurele OCW subsidie	1.311.730

3.7.5. Niet-structurele publieke subsidies

De overige subsidies en bijdragen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Incidentele publieke subsidie	Realisatie 2022	Begroting 2022	Realisatie 2021
	€	€	€
OCW vrijval investeringssubsidie veiligheidszorg	14.222	10.000	14.071
OCW vrijval investeringssubsidie koelinstallatie	4.575	4.500	4.575
OCW bijdrage steunpakket	57.100	0	91.500
OCW bijdrage visitatie	0	0	17.500
OCW bijdrage conservator	0	0	2.820
Rijksdienst voor Ondernemend Nederland TVL	342	0	53.819
Bureau Metamorfoze: Typgrafen	18.054	0	62.688
Bureau Metamorfoze: Archieven Strens	4.407	0	0
Totaal niet-structurele subsidies	98.700	14.500	246.973

OCW vrijvallen: betreffen investeringen die uit OCW-middelen zijn gerealiseerd. De bijdragen worden opgenomen in een investeringssubsidie. Verwezen wordt naar paragraaf 3.5.7. Tegelijk lopend met de afschrijvingskosten, vallen de baten vrij en worden opgenomen onder de niet-structurele publieke subsidies.

OCW bijdrage steunpakket: het kabinet heeft voor de culturele sector een aanvullend steunpakket vanwege COVID-19 (RAOCCC) aangekondigd. Conform brief OCW, d.d. 25 februari 2022, ref.nr. 175948/31250539 is een bedrag van € 50.100 verleend.

Rijksdienst voor Ondernemend Nederland: tegemoetkoming vaste lasten vanwege schade COVID-19.

Bureau Metamorfoze Typgrafen: Op 20 oktober 2022 is het project conservering en digitalisering van de Archieven Typografen Interbellum (1920-1950) inhoudelijk en financieel verantwoord. Dit project is financieel vastgesteld op € 217.419. Een restantbijdrage ad € 18.054 opgenomen.

Bureau Metamorfoze Archieven Strens: Op 3 mei 2022 is het projectplan conservering en digitalisering van de Exlibriscollectie van Eugène Strens (1800-1890) goedgekeurd. Een bedrag van € 244.817 is ter beschikking gesteld. Het project heeft een looptijd van 36 maanden.

3.7.6. Personeelslasten

De salarissen hebben betrekking op een personeelsbestand dat op 31-12-2022 bestond uit een formatie van 21 personen (12,49 fte); de formatie op 31-12-2021 bestond uit 24 personen (13,75 fte). De fte van inhuur is hierin niet meegenomen.

I. Specificatie salarissen

Salarissen	Realisatie 2022	Begroting 2022	Realisatie 2021
	€	€	€
Brutolonen	696.145	637.050	672.447
Sociale lasten	93.416	103.500	98.866
Pensioenen	72.678	72.450	70.723
subtotaal	862.239	813.000	842.036
Inhuur externe krachten betaald en onbetaald	63.447	82.000	49.591
Totaal salarislasten	925.686	895.000	891.627
Overige personeelskosten	18.818	27.500	21.624
Totaal personeelslasten	944.504	922.500	913.251

Specificatie brutolonen	Realisatie 2022	Realisatie 2021
	€	€
Brutolonen lopend jaar	696.145	672.447
Brutolonen vorig jaar	672.447	628.914
Verhoging brutolonen	23.698	43.533
Brutolonen	-21.532	106.370
Garantietoelagen	0	21
Onregelmatige diensten	0	-536
BHV-toelage	8	0
Overwerkvergoeding en bereikbare diensten	3.433	1.323
Vakantietoelagen	514	-51.495
Eindejaarsuitkeringen	0	-17.945
Diversen w.o. vergoedingen en ouderschapsverlof	41.062	6.620
Reiskostenvergoeding	213	-825
Verhoging brutolonen	23.698	43.533

Inhuur externe krachten	Realisatie 2022	Begroting 2022	Realisatie 2021
	€	€	€
Impressive Green Apple, recruitment	32.146	36.000	18.581
Projectmedewerker publiek- en presentatie	10.416	0	18.535
Conservator oude collecties	0	36.000	2.820
Museumdocenten	20.885	10.000	9.655
Totaal	63.447	82.000	49.591

Beveiliging en winkelpersoneel: vanwege het opvangen van 1 fte gedurende een jaar binnen de afdeling facilitaire dienst worden talentvolle net-afgestudeerde inhuurkrachten ingezet via Impressive Green Apple. In 2021 heeft vanwege langdurig sluiting door corona inhuur van personeel in mindere mate plaatsgevonden.

Projectmedewerker publiek- en presentatie: vanuit het bedrijf Storytellers is een medewerker ingezet voor reizende projecten.

Conservator Oude Collectie: vanuit de KB, nationale bibliotheek is een – onbetaalde - conservator Oude Collectie ingezet.

Museumdocenten: worden zoveel mogelijk op zzp-basis ingezet voor educatieve activiteiten binnen het museum.

Conform de richtlijnen beschreven in het 'Handboek Verantwoording Cultuursubsidies Instellingen 2017-2020' dienen baten en kosten in de vorm van goederen of diensten gewaardeerd te worden tegen de reële waarde en opgenomen te worden in de staat van baten en lasten.

Overige personeelskosten	Realisatie	Begroting	Realisatie
	2022	2022	2021
	€	€	€
Bedrijfsarts	2.310	4.000	3.195
Opleidingskosten	3.714	8.000	3.858
Werkkleding	455	500	51
Reiskosten vrijwilligers / stagiaires	1.808	2.000	871
Overige personeelskosten	2.501	6.000	2.778
Salarisadministratie	4.301	5.000	6.376
Werkkostenregeling	3.729	2.000	4.495
Totaal	18.818	27.500	21.624

II. Personeel en vrijwilligers

Personeel en vrijwilligers	Realisatie 2022		Norm Begroting 2022		Realisatie 2021	
	€	fte	€	fte	€	Fte
Specificatie salarislasten:						
Medewerkers met vast contract	815.247	10,99	756.000	10,94	746.574	10,94
Medewerkers met tijdelijk contract	46.992	1,50	57.000	2,81	95.462	2,81
Totaal met contact	862.239	12,49	813.000	13,75	842.036	13,75
Inhuur betaald	63.447	1,83	82.000	1,77	49.591	1,44
Inhuur onbetaald	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Totaal inhuur	63.447	1,83	82.000	1,77	49.591	1,44
Salarislasten totaal	925.686	14,32	895.000	15,52	891.627	15,48
<i>Vrijwilligers:</i>		Aantal	895.000	Aantal		Aantal
Vrijwilligers: fte		1,73		2,63		1,74
Vrijwilligers : personen		13		17		14
<i>Stagiaires:</i>		Aantal		Aantal		Aantal
Stagiaires: fte		2,67		0		0,44
Stagiaires : personen		4		0		1
Totaal werkzame personen en fte		18,72		18,15		17,66

III. WNT-verantwoording 2021

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingegaan. Deze verantwoording is opgesteld op basis van de volgende op Stichting tot Beheer van het Museum van het Boek / Museum Meermannno-Westreenianum van toepassing zijnde regelgeving: het algemeen WNT-maximum.

Het toepasselijke bezoldigingsmaximum in 2022 voor Huis van het boek is € 216.000. Het weergegeven toepasselijke WNT-maximum per persoon of functie is berekend naar rato van de omvang (en voor topfunctionarissen tevens de duur) van het dienstverband, waarbij voor de berekening de omvang van het dienstverband nooit groter kan zijn dan 1,0 fte.

Bezoldiging topfunctionarissen

Leidinggevende topfunctionarissen

<i>bedragen x € 1</i>		
Functiegegevens	Directeur	Directeur
Gegevens	S. Bechtholt	S. Bechtholt
	2022	2021
Aanvang en einde functievervulling	01-01-2022 / 31-12-2022	01-01-2021 / 31-12-2021
Omvang dienstverband	1	1
Dienstbetrekking	ja	Ja
Bezoldiging	€	€
Beloningen plus belastbare onkostenvergoedingen	102.598	101.461
Beloningen betaalbaar op termijn	13.878	13.338
subtotaal	116.476	114.799
<i>Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum</i>	<i>216.000</i>	<i>209.000</i>
-/- onverschuldigd betaald en nog niet terug ontvangen bedrag	0	0
Totale bezoldiging	116.476	114.799

Toezichthoudende topfunctionarissen

De leden van de Raad van Toezicht hebben over 2022 geen bezoldiging ontvangen.

De Raad van Toezicht bestond in 2022 uit de volgende functionarissen:

Rooster van aftreden RvT	Termijn 1	Termijn 2
Mw. Dr. E.J.B. Knibbeler, algemeen directeur Koninklijke Bibliotheek (permanent lid)		
Mr. T.H.J. Joustra, voormalig voorzitter van de Onderzoeksraad voor Veiligheid (tot 1 mei 2019)	25-11-2015 / 25-11-2020	2020-2025
Dhr. W. van der Stelt, voormalig VP Strategic Relations, Springer Nature (tot oktober 2019)	17-12-2014 / 17-12-2019	2019-2024
Dr. K. Veling, voormalig directeur van ProDemos, politicus en voorzitter VOB (NB: in februari 2016 met terugwerkende kracht benoemd.)	01-01-2016 / 01-01-2021	2021-2026

In vergelijking met het jaar 2021 hebben de leden over 2021 geen bezoldiging ontvangen en was de samenstelling als volgt:

Rooster van aftreden RvT	Termijn 1	Termijn 2
Mw. Dr. E.J.B. Knibbeler, algemeen directeur Koninklijke Bibliotheek (permanent lid)		
Mr. T.H.J. Joustra, voormalig voorzitter van de Onderzoeksraad voor Veiligheid (tot 1 mei 2019)	25-11-2015 / 25-11-2020	2020-2025
Dhr. W. van der Stelt, voormalig VP Strategic Relations, Springer Nature (tot oktober 2019)	17-12-2014 / 17-12-2019	2019-2024
Dr. K. Veling, voormalig directeur van ProDemos, politicus en voorzitter VOB (NB: in februari 2016 met terugwerkende kracht benoemd.)	01-01-2016 / 01-01-2021	2021-2026

Uitkeringen wegens beëindiging dienstverband aan topfunctionarissen met of zonder dienstbetrekking

Er zijn in 2022 geen uitkeringen gerealiseerd ten behoeve van beëindiging dienstverband aan topfunctionarissen met of zonder dienstbetrekking.

Overige rapportageverplichtingen op grond van de WNT

Er zijn geen overige functionarissen die in 2022 een bezoldiging boven het toepasselijke WNT-maximum hebben ontvangen, of waarvoor in eerdere jaren een vermelding op grond van de WOPT of de WNT heeft plaatsgevonden of had moeten plaatsvinden.

3.7.7. Huisvestingslasten

De huursom heeft betrekking op de panden aan de Prinsessegracht en de Jan Evertstraat te Den Haag.

Per 1 januari 2013 is het nieuwe rijkshuisvestingsstelsel in werking getreden. De financiële verantwoordelijkheid voor het eigenaarsdeel van de instandhouding van kantoren is bij het Rijksvastgoedbedrijf gelegd. Als gevolg hiervan kon de gebruiksvergoeding drastisch worden verlaagd.

Huisvestingslasten	Realisatie 2022	Begroting 2022	Realisatie 2021
	€	€	€
Toeslagen Rijksvastgoedbedrijf:	105.225	100.000	103.997
Rente, aflossing: 2.589 m2 (huur en opslag)	65.458	64.000	65.162
Heffingen en opslagen: 2.589 m2 (serviceverlening)	39.767	36.000	38.835
Dagelijks onderhoud RVB:	70.006	131.000	46.642
- wettelijke verplichtingen, opgenomen in heffingen	0	9.000	0
- preventief onderhoud	22.832	37.000	9.060
- storingen	28.038	15.000	27.605
- vervangingen	19.136	70.000	9.977
Groot onderhoud gebouwen (brand) en installaties	0	36.990	0
Overige huisvestingskosten:	40.935	71.350	58.530
OZB en waterschap	5.513	5.500	5.706
AON opstalverzekering	6.132	3.500	5.688
Klimaatbeheersing/verduurzaming	0	1.500	4.300
Onderhoud en reparaties	1.057	30.000	9.204
Advies en begeleidingskosten extern	0	500	0
Tuinonderhoud	6.449	6.000	7.842
Onderhoud Thorguard beveiligingssysteem	13.341	16.000	17.738
lidmaatschappen	0	100	0
Brandweer/Alarmopvolging/Politie	3.259	3.500	2.300
Afvoer restafval/ calamiteitenplan/ oefeningen	2.995	2.750	3.255
Ongediertebestrijding HV (extra schoonmaakkosten)	2.189	2.000	2.497
Totaal huisvestingslasten	216.166	339.340	209.169

3.7.8. Afschrijvingen

De afschrijvingskosten bedragen € 57.656. Voor een toelichting van de afschrijvingskosten wordt verwezen naar de toelichting op de materiele vaste activa (3.5.1).

3.7.9. Aankopen collectie

Aankopen	Realisatie 2022	Begroting 2022	Realisatie 2021
	€	€	€
Aankopen	15.296	15.000	12.553
Aankopen schenking De Nieuwe Haven	22.000	0	0
Totaal aankopen collectie	37.296	15.000	12.553

3.7.10. Overige lasten

De overige lasten bestaan uit kosten voortvloeiende uit de afdeling collectiebeheer, publiek & presentatie en bedrijfsvoering. De overige organisatiekosten hebben betrekking op ICT-beheer, nutsvoorzieningen, schoonmaak, reparatie en onderhoud van gebouw en tuin. De kosten voor gas/elektra- en schoonmaakkosten worden voor 50% toegerekend aan de collectie- en de activiteitenlasten. Het museum maakt gebruik van de depotruimte in het gebouw van de KB. Hiervoor wordt geen huur berekend en op dit moment is de omvang van de huur niet in te schatten.

Collectie-uitgaven	Realisatie 2022	Begroting 2022	Realisatie 2021
	€	€	€
Algemene collectiefunctie	10.810	5.000	2.737
Energie 50%	35.182	17.500	22.196
Schoonmaakkosten 50%	14.544	13.750	14.178
Automatisering	8.043	5.000	8.948
Onderzoek en registratie	68.579	41.250	48.059
Conserveringsmateriaal	1.100	0	0
Metamorfoze: Archieven typografen	3.500	3.500	10.030
Digitalisering Helmut Salden	4.314	0	9.488
Conserveren, restaureren en digitaliseren	8.914	3.500	19.518
Kosten verwerving en afstoten	4	500	220
Totaal collectie-uitgaven	77.497	45.250	67.797

Activiteitenlasten	Realisatie 2022	Begroting 2022	Realisatie 2021
	€	€	€
Gas/elektra 50%	36.935	17.500	22.196
Schoonmaakkosten 50%	14.545	13.750	14.312
<i>subtotaal huisvestingskosten</i>	51.480	31.250	36.508
Organisatiekosten w.o. automatisering en algemene drukwerk	11.605	11.500	3.092
Vaste opstelling	125	0	0
Algemene opslagkosten vitrines	2.740	5.000	3.240
<i>subtotaal algemene kosten</i>	14.470	16.500	6.332
Kosten publieksfunctie	65.950	47.750	42.840

	Realisatie 2022	Begroting 2022	Realisatie 2021
	€	€	€
Tentoonstellingen	0	150.000	0
Souterrain	613	500	3.178
Geheimschrift	403	0	33.620
Pochoir	0	0	453
Parallellen	23	0	9.375
Groeten uit de Oriënt (Harem haram)	1.108	0	126.423
BoekenZoo	37.335	0	0
Ruud de Wild, songbook	9.200	0	1.756
Hermans 100	252	0	4.787
De Gemeenschap	0	0	118
Dignidad. Maria Veronica San Martin 2019-2020	42	0	4.927
Kosten tijdelijke presentaties	48.976	150.500	184.638

Marketing & communicatie tbv tt			
Tentoonstellingen	0	16.500	0
Souterrain	0	0	595
Geheimschrift	0	0	12.648
Parallellen	0	0	736
Groeten uit de Oriënt (Harem haram)	660	0	15.131
BoekenZoo	6.901	0	0
Ruud de Wild, songbook	8.648	0	88
Hermans 100	45	0	936
	subtotaal	16.254	16.500
Algemene marcom	10.333	4.000	12.782
	subtotaal	10.333	4.000
Kosten Marketing & Communicatie	26.587	20.500	42.915

Andere publieksactiviteiten			
Educatie	5.036	18.000	3.091
Externe projecten	250	3.250	1.052
Museumnacht	4.009	2.500	3.383
Festival (Lowlands)	0	5.000	0
Overige tentoonstellingen	0	10.000	0
Overige museumactiviteiten	0	2.000	0
Stichting Vrienden (leeslint en postverzendingen)	11.158	10.000	8.974
Boekengeluk	81	2.000	136
Kosten andere publieksactiviteiten	20.534	52.750	16.636

Overige publieksactiviteiten	162.047	271.500	287.028
-------------------------------------	----------------	----------------	----------------

Overige inkopen			
Winkel	13.802	15.000	9.598
Zakelijke markt	5.319	13.800	1.982
Horeca koffiecorner	432	2.400	329
Bibliotheek/mediatheek	210	300	100
	19.763	31.500	12.009

Totaal activiteitenlasten	181.810	303.000	299.037
----------------------------------	----------------	----------------	----------------

Overige algemene lasten	Realisatie 2022	Begroting 2022	Realisatie 2021
	€	€	€
Aanschaf inventaris < € 450	884	1.500	475
Water	578	750	384
Schoonmaakkosten	1.203	0	722
Parkeervergunningen	1.264	1.100	1.046
Overige huisvestingslasten	3.929	3.350	2.627
Telefoonkosten	12.032	9.500	8.718
Lease copier	7.224	7.500	6.763
Automatisering	22.837	20.000	37.059
Lidmaatschappen	7.205	7.500	7.175
Verzekeringen	6.984	7.000	6.852
Accountantskosten	36.839	35.000	36.583
Overige organisatiekosten	4.677	8.500	21.376
Fonds MM	1.368	1.000	1.406
Overige organisatiekosten	99.166	96.000	125.932
Overige algemene lasten	103.095	99.350	128.559

Accountantskosten:

Onder de overige lasten algemene beheer is het honorarium van de accountant opgenomen. Ongeacht of de werkzaamheden door de externe accountant en de accountantsorganisatie reeds gedurende dat boekjaar zijn verricht, een en ander zoals bedoeld in artikel 2:382aBW.

Accountantskosten	Realisatie 2022	Begroting 2022	Realisatie 2021
	€	€	€
Controlewerkzaamheden overige algemene kosten	36.839	30.000	36.583
Controle opdracht Metamorfoze, collectie-uitgaven	3.500	5.000	0
Totaal accountantskosten	40.339	35.000	36.583

3.8. Samengevoegde categoriale en functionele exploitatierekening (model IIc)

	→ Functioneel	Totaal	Publieks- en overige activiteiten	Collectie beheer	Algemeen Beheer
	↓ Categorieaal	€	€	€	€
	Eigen inkomsten				
1	Publieksinkomsten binnenland (2+3)	86.560	86.560	0	0
2	Kaartverkoop	16.166	16.166	0	0
3	Overige publieksinkomsten	70.394	70.394	0	0
4	Publieksinkomsten buitenland (bibliotheek/mediatheek)	0	0	0	0
5	Totaal publieksinkomsten(1+4)	86.560	86.560	0	0
6	Sponsorinkomsten	0	0	0	0
7	Vergoeding coproducent	0	0	0	0
8	Totaal overige directe inkomsten	8.771	0	0	8.771
9	Totaal overige directe inkomsten (6+7+8)	8.771	0	0	8.771
10	Totaal directe inkomsten (5+9)	95.331	86.560	0	8.771
11	Indirecte inkomsten	0	0	0	0
12	Private middelen - particulieren incl. vrienden	-105.622	13.959	19.314	-138.895
13	Private middelen bedrijven	0	0	0	0
14	Private middelen - private fondsen	13.465	8.601	4.864	0
15	Private middelen - goede doelenloterijen	0	0	0	0
16	Totaal bijdragen uit private middelen (12+13+14+15)	-92.157	22.560	24.178	-138.895
17	Totaal eigen inkomsten (10+11+16)	3.174	109.120	24.178	-130.124
18	Baten in natura	4.400	0	4.400	0
	Subsidies				
19	Totaal structureel OCW (20+21+22+23)	1.311.730	485.406	372.103	454.221
20	OCW: Regeling specifiek cultuurbeleid (publieksactiviteiten)	903.831	345.890	159.151	398.790
21	OCW: Erfgoedwet onderdeel huisvesting	288.895	139.516	93.948	55.431
22	OCW: Erfgoedwet onderdeel collectie	119.004	0	119.004	0
23	OCW: Kaderregeling exploitatiesubsidies onderzoek en wetenschap	0	0	0	0
24	Totaal structureel provincie	0	0	0	0
25	Totaal structureel gemeente	0	0	0	0
26	Totaal structurele publieke subsidie overig	0	0	0	0
27	Totaal structurele subsidies (19+24+25+26)	1.311.730	485.406	372.103	454.221
28	Totaal (niet-structureel) publieke subsidie overig	98.700	0	22.461	76.239
29	Totaal subsidies (27+28)	1.410.430	485.406	394.564	530.460
	Totale baten (17+18+29)	1.418.004	594.526	423.142	400.336

	→ Functioneel	Totaal	Publieks- en overige activiteiten	Collectie- beheer	Algemeen Beheer
	↓ Categorieaal	€	€	€	€
	LASTEN				
1	Personeelslasten	944.504	377.654	271.131	295.719
2	Huisvestingslasten	216.166	104.392	70.297	41.477
3	Afschrijvingen	57.656	9.411	2.844	45.401
4	Aankopen	37.296	0	37.296	0
5	Overige lasten	362.402	181.600	77.707	103.095
5a	Overige collectie	77.497	0	77.497	0
5b	Overige publieksactiviteiten	162.047	162.047	0	0
5c	Overige inkopen	19.763	19.553	210	0
5d	Overige algemeen beheer	103.095	0	0	103.095
	Totale lasten (1+2+3+4+5)	1.618.024	673.057	459.275	485.692
6	Saldo uit gewone bedrijfsvoering	-200.020	-78.531	-36.133	-85.356
7	Saldo rentebaten/lasten	-5.187	0	0	-5.187
8	Mutaties aankoopfonds				
9	EXPLOITATIERESULTAAT voor bestemmingen	-205.207	-78.531	-36.133	-90.543
	Toerekening algemeen beheer		-53.819	-36.724	90.543
	Exploitatieresultaat	-205.207	-132.350	-72.857	0

3.9. Verwerkingsmethodes/verdeelsleutels

	Verwerkingsmethode/verdeelsleutels	Totaal	Publieks- en overige activiteiten	Collectie beheer	Algemeen Beheer
1	Toerekening baten en lasten volgens kostenplaatsmethode. - de personele lasten facilitaire dienst worden voor 50% toegerekend aan de publieksfunctie en voor 50% aan de collectiefunctie. - de energie- en schoonmaakkosten worden voor 50% toegerekend aan de publieksfunctie en voor 50% aan de collectiefunctie.				
2	Toerekening van huisvestingssubsidie en huisvestingslasten volgens vierkante meters: totaal 2.589,2 m ² .	€ 288.895	€ 139.516	€ 93.948	€ 55.431
		€ 216.166	€ 104.393	€ 70.297	€ 41.477
		2589,2 m²	1250,4 m²	842,0 m²	496,8 m²
3	Toerekening exploitatiesubsidie culturele basisinfrastructuur (20): Aandeel resultaat voor bestemmingen afdelingen ten opzichte van totale resultaat voor bestemmingen (exclusief exploitatiesubsidie bis)	€ 903.831	€ 345.890	€ 159.150	€ 398.791
		-€ 1.109.038	-€ 424.421	-€ 195.284	-€ 489.334
	<i>verhouding</i>	100,0%	38,3%	17,6%	44,1%
	<i>verdeling</i>	-€ 205.207	-€ 78.531	-€ 36.134	-€ 90.542
4	Toerekening resultaat voor bestemmingen afdeling algemeen beheer (inclusief exploitatiesubsidie culturele basisinfrastructuur): Aandeel lasten afdelingen t.o.v. totale lasten excl. Algemeen Beheer	€ 1.618.024	€ 673.057	€ 459.275	€ 485.692
		€ 485.692			
		€ 1.132.332			
	<i>verhouding</i>	100,0%	59,4%	40,6%	
	<i>verdeling</i>	-€ 90.543	-€ 53.819	-€ 36.724	

3.10. Berekening percentage eigen inkomsten

De eigen inkomsten kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Eigen inkomsten	Realisatie 2022	Begroting 2022	Realisatie 2021
	€	€	€
Eigen inkomsten:			
Publieksinkomsten	86.560	187.500	48.310
Sponsorinkomsten	0	0	0
Overige inkomsten	8.771	5.439	3.727
Totale directe inkomsten	95.331	192.939	52.037
Donaties	13.959	18.500	6.045
Vriendenstichting	24.200	36.200	27.575
Nalatenschap Boekestein	-177.283	7.500	88.121
Particuliere bijdrage/legaat	29.188	6.500	6.500
Schenking Officina Bodoni	0	0	34.308
Schenking particulieren	4.314	0	9.488
Private fondsen	13.465	202.000	29.667
Totale bijdragen uit private middelen	-92.157	270.700	201.704
Totaal eigen inkomsten	3.174	463.639	253.741
Baten in natura	4.400	0	0
Subsidiebedrag OCW	1.311.730	1.305.983	1.229.154
Totaal (niet-structureel) publieke subsidie overig	98.700	117.500	246.973
TOTALE BATEN	1.418.004	1.887.122	1.729.868
Percentage eigen inkomsten	0,2%	24,6%	14,7%

Totale subsidie	1.387.244	1.305.983	1.333.068
Af: Nog te besteden huisvestingslasten	75.514	0	103.914
Opgenomen structurele OCW subsidie	1.311.730	1.305.983	1.229.154

Het percentage eigen inkomsten bedraagt 0,2% (2021: 14,7%). Het subsidiebedrag OCW is vanwege een dotatie aan de langlopende schuld Nog te besteden huisvestingssubsidie OCW, verminderd.

3.11. Activiteiten & bereik (model III)

Uitgangspunt voor de prestatieverantwoording is het activiteitenplan 2021-2024.

De overeengekomen prestaties kunnen als volgt worden weergegeven:

Activiteiten & bereik		2022		Activiteitenplan 2022		2021	
		Aantal tentoonstellingen	Aantal bezoeken	Aantal tentoonstellingen	Aantal bezoeken	Aantal tentoonstellingen	Aantal bezoeken
A	Bezoeken in het museum		12.233		25.000		7.271
B	Bezoeken buiten het museum		8.313		12.500		51.850
			20.546		37.500		59.121
A1	Tijdelijke presentaties grote zalen (totaal 2+3+4+5)	3	12.233		24.500	4	7.271
A2	Reguliere bezoeken		7.967		19.400		5.307
A3	Bezoeken basis en primair onderwijs (bso/po)		3.604		3.750		1.665
A4	Bezoeken voortgezet onderwijs (vo)		614		850		289
A5	Bezoeken mbo/hoger onderwijs (ho)		48		500		10
	Specificatie bezoeken totaal		12.233		24.500		7.271
A6	Gratis bezoeken, waarvan:		2.806		2.100		2.167
	- volwassenen		1.730		250		1.105
	- volwassenen museumnacht		1.036		1.000		1.055
	- jeugd		0		100		0
	- kinderen		40		750		7
A7	Betaalde bezoeken		9.427		22.400		5.104
	- <i>Volbetalend, waarvan:</i>		716		3.600		306
	- volwassenen		602		2.750		293
	- jeugd		16		250		4
	- kinderen		98		600		9
	- <i>Gereduceerd tarief, waarvan:</i>		4.527		9.700		2.415
	- volwassenen, o.a. activiteiten		296		5.500		433
	- jeugd		618		850		294
	- kinderen		3.613		3.350		1.688
	- <i>Museumkaart, waarvan:</i>		4.184		9.100		2.383
	- volwassenen		3.827		8.500		2.010
	- jeugd (junior)		357		600		373
B1	Bezoeken buiten het museum (volw.)		8.313		12.500		51.850

	Overige bezoeken:						
8	Bezoeken website totaal		89.352		116.380		113.433
9	Aantal unieke bezoekers website		34.712		84.640		51.624
	Overige activiteiten	Aantal	Aantal	Aantal	Aantal	Aantal	Aantal
		Activiteiten	deel- nemers	Activiteiten	deel- nemers	Activiteiten	deel- nemers
10	School gebonden activiteiten:	213	4.266	245	5.100	79	1.964
11	- waarvan primair onderwijs (po)	180	3.604	180	3.750	66	1.665
12	- waarvan voortgezet onderwijs (vo)	31	614	40	850	12	289
13	- waarvan mbo/hoger onderwijs (ho)	2	48	25	500	1	10
14	Openbare activiteiten	19	1.311	25	985	11	1.249
	- vakantiepas	7	71	0	0	0	0
	- verjaardagen	2	25	6	70	0	0
	- workshops	5	95	18	315	10	194
	- rondleidingen	4	84	0	0	0	0
	- museumnacht	1	1.036	1	600	1	1.055
15	Totaal overige activiteiten (10+14)	232	5.577	270	6.085	90	3.213

3.12. Ondertekening van de jaarverslag/jaarrekening

Hierbij verklaren wij dat het jaarverslag en haar jaarrekening 2022 is goedgekeurd.

Den Haag, d.d. 14-3 2023

.....
Mw. S. Bechtholt
Directeur, bestuurder
Stichting tot Beheer van Museum van het boek /
Museum Meermannno- Westreenianum

.....
Dhr. Mr. T.H.J. Joustra,
i.o. van alle leden van Raad van Toezicht
Stichting tot Beheer van Museum van het boek /
Museum Meermannno- Westreenianum:

Dhr. W. van der Stelt
Dhr. Dr. K. Veling
Mw. Dr. E.J.B. Knibbeler

3.13. Overige gegevens: Controleverklaring van de accountant

Vanaf de volgende pagina is bijgesloten controleverklaring van de accountant.

Aan de Raad van Toezicht
Stichting tot Beheer van het Museum van het Boek/
Museum Meermanno-Westreenianum

Baker Tilly (Netherlands) N.V.
Churchillplein 5D, 6e etage
Postbus 85745
2508 CK Den Haag

T: +31 (0)70 358 90 00
F: +31 (0)70 350 20 20

denhaag@bakertilly.nl
www.bakertilly.nl

KvK: 24425560

Afgegeven ten behoeve van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

A. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2022

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2022 van Stichting tot Beheer van het Museum van het Boek/
Museum Meermanno-Westreenianum te Den Haag gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting tot Beheer van het Museum van het Boek/
Museum Meermanno-Westreenianum op 31 december 2022 en van het resultaat over 2022 in overeenstemming met het Handboek Verantwoording instellingen Erfgoedwetsubsidie 2021-2024;
- zijn de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2022 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in de subsidiebeschikking en in de relevante wet- en regelgeving zoals uitgewerkt in paragraaf 2.3 van het Accountantsprotocol cultuursubsidies instellingen 2021-2024;
- is de in de jaarrekening opgenomen verantwoording Wet Normering Topinkomens in overeenstemming met de bepalingen van en krachtens de Wet Normering Topinkomens (WNT).

De jaarrekening bestaat uit:

- 1) de balans per 31 december 2022;
- 2) de staat van baten en lasten over 2022; en
- 3) de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen, het Accountantsprotocol cultuursubsidies instellingen 2021-2024 en de Regeling Controleprotocol WNT 2022. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting tot Beheer van het Museum van het Boek/ Museum Meermanno-Westreenianum zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Materialiteit

Voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie zijn de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in het Controleprotocol WNT 2022.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2022 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, sub n en o Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

B. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het bestuursverslag;
- de prestatieverantwoording;
- de overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van het Handboek verantwoording instellingen Erfgoedwetsubsidie 2021-2024 is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in het Accountantsprotocol cultuursubsidies Instellingen 2021-2024 en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

De directeur-bestuurder is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met het Handboek Verantwoording instellingen Erfgoedwetsubsidie 2021-2024.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van de directeur-bestuurder en de Raad van Toezicht voor de jaarrekening

De directeur-bestuurder is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met het Handboek Verantwoording Instellingen Erfgoedwetsubsidie 2021-2024. De directeur-bestuurder is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in de subsidiebeschikking en in de relevante wet- en regelgeving zoals uitgewerkt in paragraaf 2.3 van het Accountantsprotocol cultuursubsidies instellingen 2021-2024 en de bepalingen van en krachtens de WNT.

In dit kader is de directeur-bestuurder tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet de directeur-bestuurder afwegen of de instelling in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemde verslaggevingsstelsels moet de directeur-bestuurder de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de instelling te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

De directeur-bestuurder moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de instelling haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De Raad van Toezicht is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de instelling.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Accountantsprotocol cultuursubsidies instellingen 2022-2024, de Regeling Controleprotocol WNT 2022, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen.

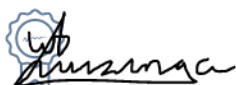
Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door de directeur-bestuurder en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door de directeur-bestuurder gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een onderneming haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in de jaarrekening verantwoorde baten en laten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Wij communiceren met de Raad van Toezicht onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Den Haag, 29 maart 2023

Baker Tilly (Netherlands) N.V.

mr. drs. W.J. Huizinga RA